

ShakExperiment

Študentský Shakespeare na Divadelnej fakulte VŠMU v Bratislave

Experiment ShakExperiment

400. výročie = 20 seminárov x 20 inscenácií

Nápad zrealizovať projekt s názvom ShakExperiment vznikol postupne a napriek tomu rýchlo. Súvisel s ambíciou spracovať dokumentáciu inscenácií, ktoré sa realizovali na Divadelnej fakulte a z ktorých mnohé už dnes neodmysliteľne patria k dejinám slovenského divadla. Druhým impulzom bolo 400. výročie úmrtia Shakespeara a aktivity s tým súvisiace, ktoré – nielen na pôde Vysokej školy múzických umení – iniciovala významná slovenská shakespearologička prof. PhDr. Jana Wild, PhD.

ShakExperiment je teda pomenovanie pre experimentovanie so Shakespeareom v dvoch rovinách (1) v rovine pokusov o zdokumentovanie študentských inscenácií, po ktorých sa zachovalo minimum informácií, a (2) súčasne aj v rovine zrekonštruovania umeleckých prístupov k Shakespeareovým textom, ktoré boli často naozaj experimentálne.

V priebehu akademického roka 2015/2016 sa tak v rámci predmetu dokumentačná prax na Katedre divadelných štúdií zrealizovalo viac ako 20 seminárov o 20 študentských inscenáciách či shakespearovských projektoch. Niektoré semináre preverili schopnosť študentov triediť a „čítať“ klasické dokumentačné materiály. Ďalšie, ktoré sme pracovne nazývali termínom „Shake-Cake“, boli neformálnymi stretnutiami s hosťami – absolventmi (tvorcami) skúmaných inscenácií. Na nich si študenti cibrili schopnosť zachytávať podstatné momenty z osobných rozhovorov či nahrávať a následne spracovať oral-history. Študenti v rámci predmetu absolvovali aj exkurziu tematicky zameranú na históriu VŠMU a jej jednotlivé sídla, a pre konkrétnejšiu predstavu navštívili jednotlivé priestory, kde sa školské inscenácie hrávali.

Snaha o dôkladné zrekonštruovanie jednotlivých inscenácií mala niekoľko očakávaných, ale súčasne aj neprekonateľných úskalí. Na VŠMU nie je komplexný centrálny archív študentských umeleckých výstupov. Do roku 1985 dokumenty zbierala Knižnica VŠMU, v ďalších rokoch sa uchovávali priamo v Divadelnom štúdiu VŠMU, neskôr v Centre umenia a vedy VŠMU. Dokumenty sa do týchto archívov dostávali často výberovo a náhodne, podobne ako do Divadelného ústavu. O mnohých inscenáciách neexistuje žiadny relevantný dokumentačný materiál. Ohlasy v tlači, najmä zo starších období, sú len ojedinelé. Študenti dokumentačnej praxe tak boli často odkázaní na bádanie prostredníctvom osobných rozhovorov, oral history, mailovej komunikácie, pátrania cez internet či platformu na skupine facebooku.

Študenti, ktorí sa inscenáciami zaoberali (prvý a druhý ročník bakalárskeho štúdia), nemali možnosť vidieť ani jednu z nich. Preto naše veľké poďakovanie patrí všetkým, ktorí naše bádanie podporili a obohatili. Či už inštitúciám, ktoré uchovali a sprístupnili študentom dokumenty, alebo jednotlivcom, ktorí poskytli svoje osobné svedectvá.

Zdenka Pašuthová
zostavovateľka

Z histórie VŠMU

Krátky pohľad do dejín

Dňa 9. júna 1949 Slovenská národná rada zriadila Vysokú školu múzických umení v Bratislave. Slovenská národná rada uzniesla sa na tomto zákone:

§ 1. (1) Zriaďuje sa Vysoká škola múzických umení v Bratislave.

(2) Škola ma štyri odbory: hudobný, dramatický, tanečný a filmový.

§ 2. Čas otvorenia jednotlivých odborov určí povereník školstva, vied a umení (povereník – politický činiteľ, ktorý vykonával funkciu ministra – pozn. red.).

§ 3. Organizačný štatút školy vydá povereník školstva, vied a umení po dohode s povereníkom financií.

§ 4. Tento zákon nadobúda účinnosť dňom vyhlásenia; vykoná ho povereník školstva, vied a umení po dohode so zúčastnenými členmi Zboru povereníkov.

Založenie VŠMU krátko po skončení druhej svetovej vojny smerovalo k výchove dostatočného počtu profesionálnych umelcov pre štátom podporované a rýchlo sa rozvíjajúce kultúrne ustanovizne (divadlá a ich činoherné, spevoherné a tanečné súbory, televíziu, rozhlas či film). Škola, ako uvádza zákon, mala mať štyri odbory. V roku 1949 však boli založené iba dva: hudobný a dramatický. Ich prví absolventi (bolo ich 13) ukončili štúdium v roku 1953. V tom istom roku sa študijné odbory transformovali na dve vysokoškolské fakulty: Hudobnú a Divadelnú. Filmové študijné programy vznikali v rámci Divadelnej fakulty (samostatná Filmová a televízna fakulta vznikla až v roku 1990). VŠMU sídlila na viacerých miestach. Na začiatku to bol byt na Rajskej ulici, neskôr budova na Štúrovej ulici. Budovy slúžili predovšetkým ako administratívne zázemie. Bol tu rektorát, dekanáty, ale aj oddelenia zabezpečujúce prevádzku školy (osobné, hospodárske, ekonomické). Vyučovalo sa na mnohých miestach v Bratislave, v priestoroch rôznych iných inštitúcií. Koncom 70. rokov 20. storočia sa podarilo dokončiť úpravy historickej budovy Academie Istropolitany na Jiráskovej (dnes Ventúrskej) ulici, v ktorej VŠMU mala už aj svoje vyučovacie priestory. V reštitučných procesoch, ktoré boli dôsledkom revolúcie v roku 1989, škola o veľkú časť zrekonštruovaných priestorov Academie Istropolitany prišla a v historickej budove ostali sídliť len rektorát a administratívne oddelenia. Bývalé učebne využíva Katedra jazykov. Priestorové problémy pomohla vyriešiť ďalšia historická budova, ktorú získala škola v roku 1988. Ide o budovu Kráľovskej štátnej reálky, neskôr sídlo Slovenského rozhlasu, ktorý od roku 1985 pôsobil v novej budove na Mýtnej ulici. Budova „starého rozhlasu“ na Zochovej ulici je sídlom Hudobnej a tanečnej fakulty. Časť priestorov (podkrovie) mala byť dočasne sídlom Divadelnej fakulty, Divadelná fakulta však v týchto priestoroch ostala. V súčasnosti sa tu nachádza dekanát a prevádzka fakulty, ale tiež Katedra divadelných štúdií a Katedra bábkarskej tvorby. K najnovším priestorom VŠMU patria dve špecializované novostavby na Svoradovej ulici a to budova Filmovej a televíznej fakulty a najmladšia budova Divadelnej fakulty.

(gp)

Divadelné štúdio VŠMU
Stretnutie s realitou tvorby

Divadelné štúdio VŠMU vzniklo v roku 1954 ako priestor na praktické overenie umeleckých zručností. Až do sezóny 2000/2001 ho organizačne zastrešoval rektorát školy. Výsledky svojej práce tu prezentovali študenti Divadelnej, ale aj Hudobnej fakulty. V roku 2001 sa Divadelné štúdio organizačne včlenilo pod Divadelnú fakultu, ktorá zabezpečovala najväčšiu časť jeho produkcie.

Počas histórie malo niekoľko sídiel a hracích priestorov. Prvým bola Aula (Auditorium maximum) v budove Univerzity Komenského na Kapitulskej ulici, neskôr sídlilo v budove Reduty na Hviezdoslavovom námestí (priestor Malá sieň Slovenskej filharmónie), v rámci historickej budovy Academie Istropolitany na Ventúrskej ulici sa využívali priestory Štúdia Kaplnka a Galérie (Štúdio Burkovňa), hrávalo sa však aj v učebniach 119, 219, vo filmárskej premietacej sále (v tzv. „kine“) a bábkari využívali aj priestor „na šestnástke“ (ktorá dnes tvorí sklad pre predajňu obuvi aj so vzácnou freskou stromu na stene). Ďalším hracím priestorom bola Dvorana na Zochovej ulici (dnes slúži ako koncertná sieň Hudobnej a tanečnej fakulty).

Po presune Slovenského národného divadla do novostavby dostali študenti VŠMU k dispozícii priestory jeho bývalej Malej scény na Dostojevského rade (dnes Malá scéna STU). Odkedy má Divadelná fakulta nové špecializované priestory na Svoradovej ulici, srdcom Divadelného štúdia sa stalo Divadlo Lab. Pridruženými scénami, ktoré fungujú pod jeho hlavičkou, sú obnovené štúdiá Kaplnka a Burkovňa na Ventúrskej ulici, ale tiež priestory Katedry bábkarskej tvorby Štúdio 1 a miestnosť č. 101 v podkroví budovy na Zochovej.

(gp)

„Divadelné štúdio (...) to sú priestory, kde sa študenti prvýkrát stretajú s realitou tvorby, kde sa myšlienky a nápady dostávajú do tvorivého konfliktu s možnosťami priestorovej a technickej realizácie. A to sú priestory, kde sú pracovníci štúdia doma a podávajú pomocnú ruku, radia, usmerňujú a všemožne vychádzajú v ústrety prvým pokusom o divadelný zázrak.“

(Vysoká škola múzických umení 1949 – 2009. Bratislava : Slovart, 2009, s. 163.)

Pocta Shakespeareovi / Hommage à Shakespeare

11. mája 1964, Reduta

Slávnostný program. Úvodný prejav: Doc. dr. Ján Boor. Preklad textov W. Shakespeara: Zora Jesenská, Ján Rozner, Móric Mittelmann Dedinský, Stanislav Blaho, Ján Boor, Jela Krčméry.

Účinkujú študenti obidvoch fakúlt (S. Kostra, D. Markovičová, T. Horáková, J. Slezáček, E. Letňanová, M. Dočolomanský, M. Kuželová, M. Matulíková, F. Deset, M. Monček, P. Jerguš).

Prvým zdokumentovaným výstupom zo Shakespeareových diel na pôde Divadelnej fakulty VŠMU bol program k 400. výročiu narodenia Williama Shakespeara – Pocta Shakespeareovi v roku 1964, ktorý sa odohral v Malej sále Slovenskej filharmónie (v Redute), ktorá v tom čase slúžila ako Divadelné štúdio VŠMU. Poctu Shakespeareovi pripravili poslucháči obidvoch fakúlt (v tom čase Hudobnej a Divadelnej) s úvodným prejavom docenta dr. Jána Boora. Zo Shakespeareových diel zazneli dva Sonety v podaní Juraja Slezáčka, monológ z Hamleta predniesol Michal Dočolomanský, výstup zo Skrotenia čertice zahrli V. Kuželová, M. Matulíková, F. Deset, M. Monček a P. Jerguš. Program uzatváral Epilóg Prospera z Búrky, ktorý predniesol Juraj Slezáček. Iniciátor podujatia doc. dr. Ján Boor bol významným odborníkom na svetové, najmä západné divadlo a súčasne aj jedným z najvýznamnejších prekladateľov Shakespeareových hier do slovenčiny. Jeho prvým a najpopulárnejším prekladom z diel Williama Shakespeara boli Veselé panie z Windsoru. V roku 1954 ich naštudoval Karol L. Zachar. Úspešná inscenácia sa dočkala dvoch obnovených premiér (1958, 1963). Boorov preklad diela sa dočkal tiež viacerých vydaní. Jeho meno je spojené aj s edičným projektom súborného vydania Shakespeareových hier v Slovenskom vydavateľstve krásnej literatúry (neskôr Tatran) v rokoch 1963 – 1970. Hlboký záujem o Shakespeara a znalosť jeho diela dosvedčuje aj humorná, mierne absurdná jednoaktovka Jána Boora Čakanie na Shakespeara (1970).

(zp)

**„Ach, čudný je ten divadelný svet! / Skutočnej vážnosti v ňom takmer niet! /
Počuť len hrbu nesúvislých viet.../ Kde však je zmysel, krása, ducha vzlet?
Jednako: sme my iní než tí tam? / Mne zdá sa, že sa podobali nám, /
že celý svet je jarmok, veľký krám, a jeho hurhaj – ilúzia, klam.
No hoc' aj zmätený je sveta chod, / boriť sa musí človek, ľudský rod. /
A borba vydá mnohý krásny plod, / kým smrť za všetkým neurobí bod.“**

(Prosperov epilóg. In BOOR, Ján. Zábavky s nesmrteľnými : Čakanie na Shakespeara. Bratislava : LITA, 1970, s. 61)

Predstavenie III. ročníka herectva a réžie Divadelnej fakulty

Preklad: Jozef Kot
Výprava: Rudolf Žákovský a. h.
Hudba: Peter Martinček
Úprava a réžia: Ivan Svetko

Pedagogické vedenie: Doc. Miloš Pietor

Svetlá: Jozef Šmidovič
Technika: Alfréd Rebro a Jozef Kandray
Zvuk: Boris Slivka

Osoby a obsadenie:

Hamlet
Ofélia
Gertrúda
Claudius
Horatio
Fortinbras
Laertes, Polonius
1. klaun
2. klaun
Hudobníci

Tibor Frlajs
Dagmar Sanitrová
Dáša Rúfusová
Peter Pilz
Matej Landl
Milan Bartošek
Peter Paulíni, posl. I. ročníka
Jindrich Obšil, posl. I. ročníka
Tibor Škronka, posl. I. ročníka
Peter Martinček, posl. HF
Miloš Skukalík, posl. HF
Jaroslav Havran, posl. HF

Hamlet

14. marca 1985, Reduta

Preklad: Jozef Kot, scénická hudba: Peter Martinček, scéna a kostýmy: Rudolf Žákovský, úprava a réžia: Ivan Svetko.

Hamlet – Tibor Frlajs, Ofélia – Dagmar Sanitrová, Gertrúda – Dagmar Rúfusová, Claudius – Peter Pilz st., Horatio – Matej Landl, Fortinbras – Milan Bartošek, Laertes, Polonius – Peter Paulíny (posl. 1. ročníka), 1. klaun – Jindřich Obšil (posl. 1. ročníka), 2. klaun – Tibor Škronka (posl. 1. ročníka), Hudobníci – Miloslav Skukalík (posl. Hudobnej fakulty VŠMU), Jaroslav Havran (posl. Hudobnej fakulty VŠMU), Peter Martinček (posl. Hudobnej fakulty VŠMU).

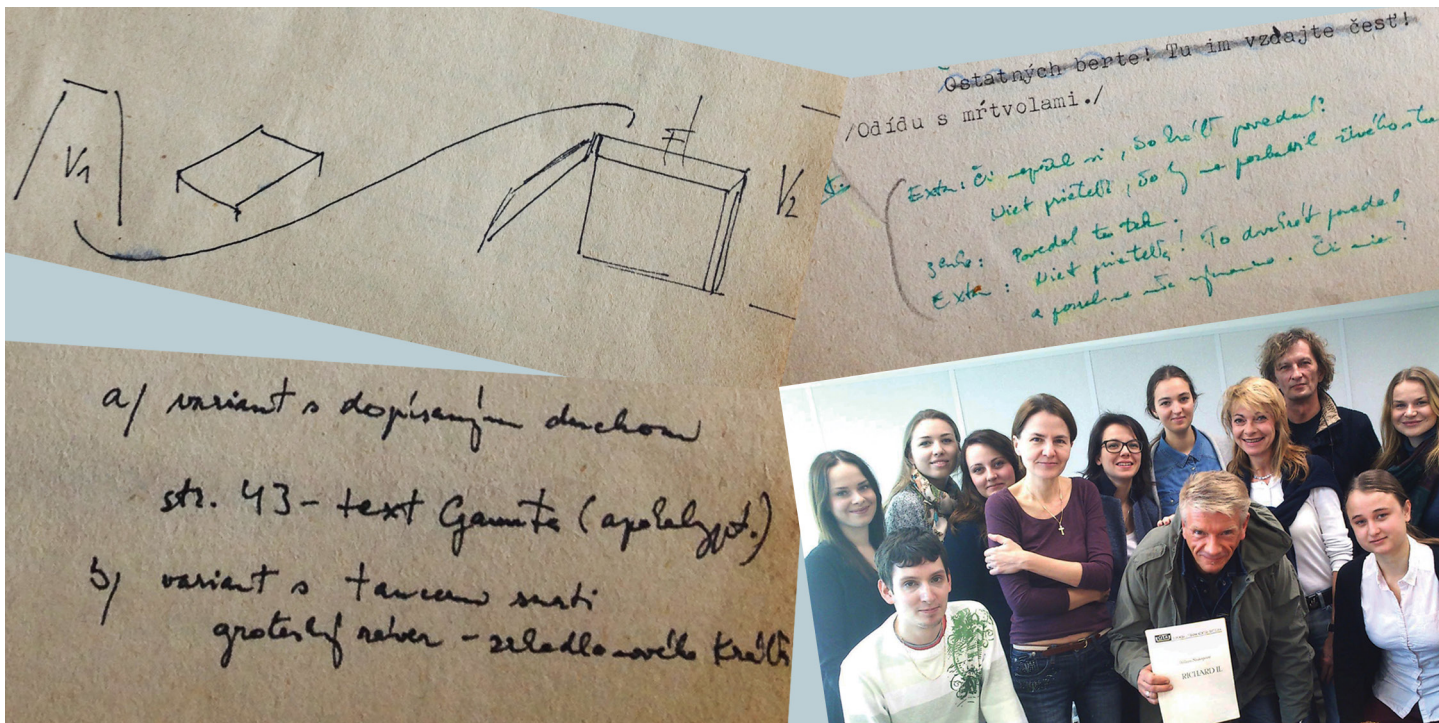
Prvou shakespearovskou inscenáciou od roku 1964, keď sa v Redute uskutočnil slávnostný večer Pocta Shakespearovi, bol Hamlet v letnom semestri akademického roka 1984/1985. Študentov inšpirovalo predstavenie hostujúcej divadelnej školy Hamlet za 5 minút, ktoré uviedli britskí študenti v rámci festivalu Istropolitana '84. Hostia vytvorili vydarenú koláž kľúčových situácií a monológov zo Shakespearovho diela, pričom s vtipom a nadhľadom zhrnuli Hamletov príbeh. Inscenácia bratislavských študentov – pomyselný Hamlet za 20 minút – nemala humor a šarm inšpiračného zdroja, jej prínosom však bolo zintenzívnenie práce so Shakespearovými textami nielen v rámci techniky reči či prednesu, ale priamo v procese výučby hereckej tvorby. Dôraz na slovo ako umelecký vyjadrovací prostriedok bol doménou študenta réžie Ivana Svetka, ktorý inscenáciu naštudoval. Na tvorbe Hamleta sa podieľal aj vtedajší študent Hudobnej fakulty VŠMU, dnes úspešný hudobný skladateľ Peter Martinček. Do inscenácie skomponoval pôvodnú hudbu a spolu s kolegami ju naživo v inscenácii aj interpretovali v postavách hudobníkov.

Režisér Ivan Svetko sa už k Shakespearovi v divadle nevrátil, napísal však básnický cyklus Južne od ticha s podtitulom Ofélia. Nádejný mladý umelec, ktorý sa okrem divadelnej réžie venoval scenáristike, básnickej tvorbe i autorskej tvorbe (najmä pre rozhlas), zomrel vo veku 25 rokov (v roku 1989).

(bv)

„V prirodzenej zhode sa prelínajú predstavy so skutočným stavom vecí. Svetko bol básnikom prechodného a zasahujúceho okamihu, dokázal však triezvo zhodnotiť aj tie najhorúcejšie situácie. S hravou spontánnosťou mapoval priebeh jedného ľúbostného vzťahu, jeho vrcholky, sklamanie, vyrovnávanie sa s rozchodom. Pre Svetka bola láska „krásna neistota“, a tým pádom aj „isté šťastie““

(Miroslav Brück o básnickom cykle Ivana Svetka Južne od ticha alebo Ofélia. In Knižná revue, 2007, č. 25, s. 5.)

Richard II.

20. februára 1989, Kaplnka

Réžia: Miloš Lauko, dramaturgia: Anna Hlaváčová, scénografia: Štefan Bolebruch.

Richard II. – Richard Stanke, Bolingbroke – Roman Fedér, Kráľovná – Jana Hubinská, ďalej účinkujú: Peter Marcin, Vladimír Kittler, Alfréd Aczel.

Pre ročník Miloša Pietora bol Shakespeare v druhom ročníku „povinný“. Napokon však k nemu mali blízko. Obdobie, v ktorom tvorili, výrazne ovplyvnilo interpretáciu a vnímanie Shakespeareovej historickej hry. Mladí umelci sa snažili odpútať od silného tlaku spoločnosti. Či už od podnetnej rebélie zo strany protestujúcich umelcov alebo tlaku zo strany „súduhov“. Napriek tomu, že po Richardovi II. neostal ani jeden dokument, inscenácia sa uchovala v povedomí pamätníkov ako dielo o prevzatí moci, ktoré – v kontraste so zaužívanou praxou (aj v súdobej politike) – nemusí byť samozrejmosťou.

Miloš Lauko sa pustil do práce v tichej, ale čitateľnej opozícii s koncepciou inscenácií v Slovenskom národnom divadle v réžii svojho ročníkového vedúceho Miloša Pietora. Pracoval aj s tým, čo na javisko „nepatrí“. V inscenácii vystupovalo dieťa i zvieratá (pes). Príbeh v úprave divadelnej vedkyne Anny Hlaváčovej bol výrazne zredukovaný – textovo i počtom postáv. Tvorcovia sa pohrávali s variáciami a konfrontáciami rôznych významových línií: ak kráľ mal svojho černocho (ktorého stvárňoval zahraničný študent tmavej pleti), kráľovnú sprevádzal obrovský čierny pes (doga). Nastolenou otázkou však bolo, kto koho v skutočnosti ovládal a kto komu slúžil. Okrem psa postavu Kráľovnej sprevádzalo aj dieťa. Zjavovalo sa ako snový obraz kráľovniných nenaplnených túžob. Ťaživú atmosféru napätia medzi mocou a bezmocou, túžbami a realitou zvýrazňovala strohá scénografia. Tvorili ju čierne praktikáble a červené kreslo (pamiatka po hostovaní čínskeho akrobatického súboru na festivale Istropolitana 1986). Atmosféra Kaplnky dotvorila celkovú výpovednú hodnotu inscenácie. V stiesnenom priestore usporiadanom do arény diváci chtiac-nechtiac museli prežívať všetko spolu s hercami v ich tesnej blízkosti.

(zmf)

„Bojové scény s mečmi sa nacvičovali s pánom Kozom. Aranžoval tie scény, kde sa bili Richard a Bolingbroke, že to naozaj iskrilo – iskry naozaj lietali z mečov. Občas zaťali divákovi v prvom rade medzi nohy – bolo to tak naschvál. V tomto ohľade to bolo naozaj dosť akčné, ako dnešné akčné filmy.“

(Miloš Lauko, 25. 11. 2015)

Čo len chcete alebo Večer trojkráľový / Twelfth Night, or What You Will

14. decembra 1992, Reduta

Réžia: Pavol Mikulík (pedagóg), asistent réžie: Roman Luknár, dramaturgia: Róbert Beňo, scénická hudba: Michal Ničik, scéna a kostýmy: Alexandra Grusková, texty piesní: Martin Sarvaš.

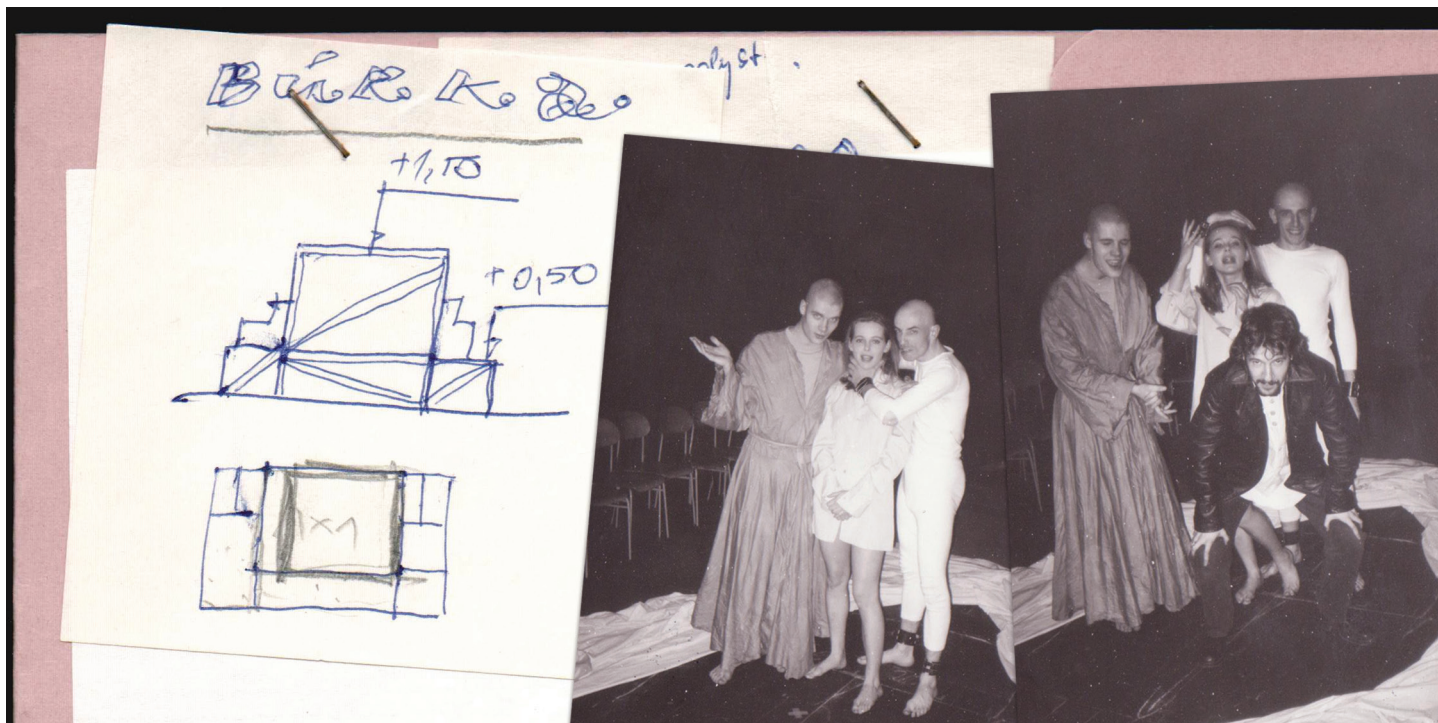
Viola – Beáta Kráľová, Olívia – Gabriela Škrabáková/Sandra Vychlopenová, Mária – Katarína Matisová, Šašo – Zuzana Šebestová, Orsino – Attila Mokos, Tobiáš G – Emanuel Hason, Ondrej B – Boris Zachar, Malvólio – Ján Peťko, Sebastian – Miroslav Babjak, António – Anton Šulík, Kapitán – Róbert Beňo.

Inscenácia Shakespearovej komédie *Čo len chcete alebo Večer trojkráľový*, nemala ambíciu priniesť zásadne novú koncepciu. Vďaka pedagogickej a súčasne hereckej réžii Pavla Mikulíka bola koncipovaná ako „koncert hercov“. Absolventský ročník dostal príležitosť „vyhrať sa“ a vyšantiť sa na javisku. Predstavitelia jednotlivých postáv mali veľký priestor na improvizáciu, v ktorom mohli ukázať svoj herecký talent. Inscenácia bola výrazne antiiluzívna. Divadelnosť zdôrazňovali aj texty piesní (songov), ktoré herci spievali zväčša na proscéniu (s mikrofónom v ruke) priamo oslovujúc publikum. Hneď v úvode sa piesňou priznali divákovi, že „toto je zábava, hra na hru len nastáva“. Líniu divadla v divadle umocňovala tiež scénografia Alexandry Gruskovej. Tvorili ju čierne toaletné stolíky na kolieskach, akoby vystrihnuté z hereckej šatne (aj so zabudovanými žiarovkami a odnímateľnými zrkadlami). Často sa využívali na rýchle prestavanie scény. Pri nich sa tiež odohrávala premena hercov z civilu do kostýmov. Zákulisie a hravosť sa vďaka tomu presunuli do popredia, čomu napomohla aj úprava textu. Viac priestoru dostali dvorania a personál (najvýraznejšie sa presadili Emanuel Hason ako Tobiáš, Katarína Matisová ako Mária a Boris Zachar v úlohe Ondreja). „Vysoké vrstvy“ spoločnosti zostali v ústraní, podobne ako aj „vysoké umenie“. Tento posun bol súčasťou koncepcie. Autori, uvedomujúc si istú netradičnosť čítania klasika, sa za svoju optiku ospravedlnili v bulletine divákovi, režisérovi, Shakespearovi aj umeniu, že sa nebudú na nič hrať. Zdôraznili, že všetci sú súčasťou predstavenia, ktoré má byť skôr zábavou ako umeleckým dielom. Chceli Shakespeara zobrazit' nie ako klasika, ale živého a rozmarného básnika.

(mg)

„... inscenačnými prostriedkami tam ozaj bolo všetko možné i nemožné. Herci v civile pri stolíkoch ako z Vajdičkových Troch sestier v SND. Súčasti kostýmov na žrdiach nad hercami, ako v moskovskom naštudovaní Šostakovičovej opery Nos, ktorá u nás hosťovala. Žánrová poloha ako Goldoni, ale v štýle GunaGu. (...) Pritom by sa človek azda zmieril aj s vampovou Olíviou, ktorá eroticky dychtivo vyskočí na boky milovanému Sebastianovi, akoby to tam zablúdilo z amerického filmu Hriešny tanec, keby sa táto poloha črtala od začiatku...“

(LEHUTA, Emil. Čo vlastne chcete? Fašiangový Shakespeare v Redute. In Nový Slovák, roč. 2, 13. 1. 1993, roč. 9, s. 9.)

Búrka / The Tempest

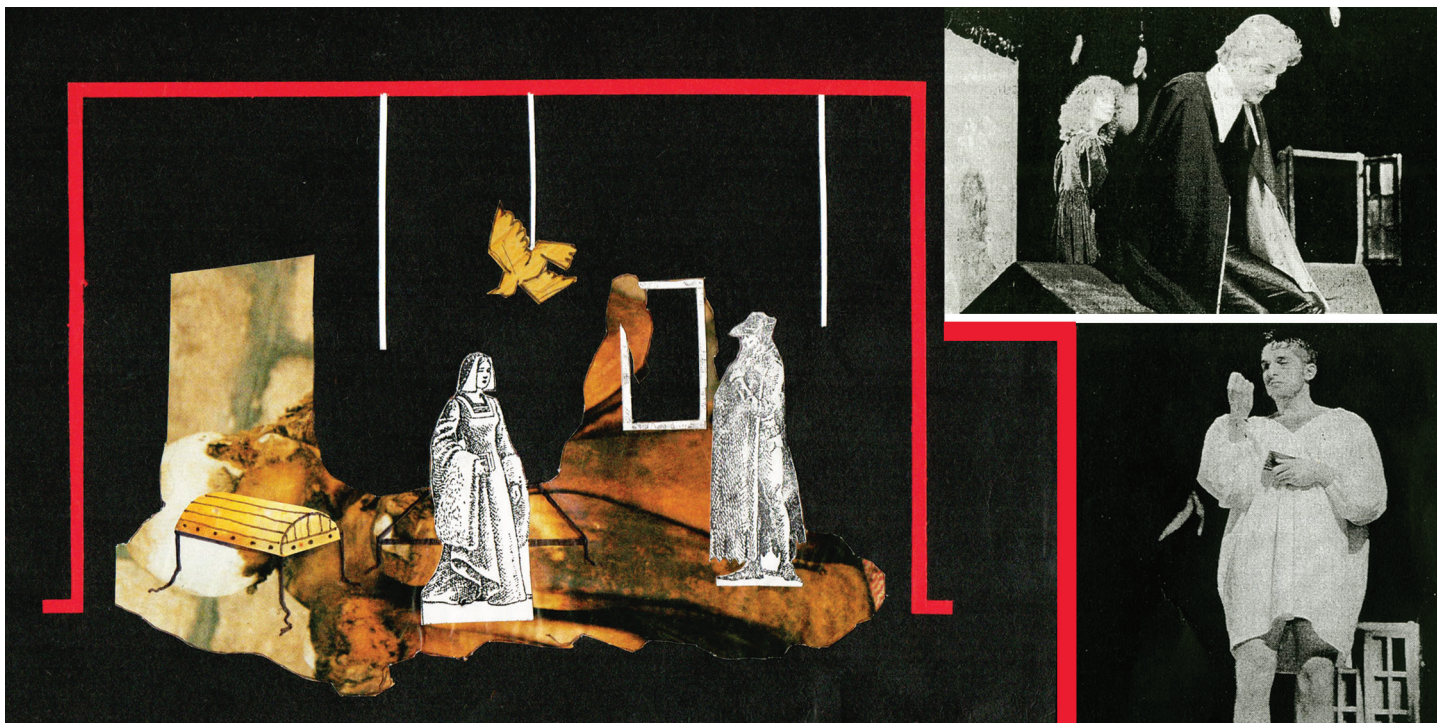
4. marca 1996, učebňa č. 219 (neskôr Kaplnka)

Réžia a úprava: Jozef (Dodo) Gombár, scéna a kostýmy: Marek Hollý, hudba: Miloslav Král.

Prospero – Miloslav Král, Ariel, Caliban, Ferdinand – Csongor Kassai, Miranda – Barbora Bobulová.

Výrazne zoškrtaná a upravená Shakespearová romanca mala premiéru v marci v roku 1996. Shakespeare v nej stojí na hranici reálneho života a rozprávkového ideálu a zároveň zachytáva nepochopiteľný rozpor veľkosti ľudskej mysle s krutosťou dejín. To poskytuje tvorcom množstvo spôsobov interpretácie a priestor pre vlastné spracovanie – tak ako to dosvedčuje úprava a spracovanie vtedajšieho študenta štvrtého ročníka réžie Doda Gombára. Prečo a ako to urobil, opisuje vo svojej diplomovej práci s názvom Autor ako režisér – Jeden herec na javisku, ktorej súčasťou je aj upravený text Shakespearovej Búrky. Gombárová Búrka mala sedem krátkych obrazov, trvala približne hodinu a bolo v nej málo textu. Takmer všetky repliky však boli od Shakespeara, Gombár pripísal iba pár viet. Z pôvodného množstva postáv zachoval upravovateľ a režisér v jednej osobe len päť: Prospera, Ariela, Calibana, Ferdinanda a Mirandu, pričom Ariela, Calibana a Ferdinanda hral ten istý herec - Csongor Kassai. Dôvod objasňuje autor hudby a herec Miloslav Král: „Prospero manipuluje postavami a dejmi na ostrove za asistencie Ariela s cieľom ukázať svojej dcére život, lásku a zákonitosti, ktoré v nich panujú.“ Prosperova dcéra Miranda sa zjavuje len v úzadí, často ako bábka a na situáciu nemôže vplývať. Podľa upraveného textu mala mať dokonca zaviazané oči. Podľa dobovej recenzie bola v Gombárovej úprave dominantná téma človeka, postavená na konflikte Prospera s Arielom, zároveň Calibanom, teda na konflikte dobra a zla. Súčasťou scénografie bol klavír, na ktorom hral Prospero, zopár vrchných dosiek z praktikáblou a jedna asi dvojmetrová doska, predstavujúca mostík pomyselne spájajúci dva svety. Na žiadosť režiséra si obaja mužskí interpreti vyholili hlavy, aby sa tieto postavy výrazne odlišili od civilného sveta a zároveň spojili s ostrovom, ktorého sú obyvateľmi. Postava Ariela/Calibana mala mať dokonca vyholené aj obočie, aby herec pôsobil takmer bezpohlavne. Bol v tom skrytý odkaz na budhistických mníchov a ich spôsob života, čomu nasvedčoval aj Prosperov kostým. Herec mal oranžový mníšsky habit, zároveň aj dáždňik a fajčil fajku. Herec predstavujúci Ariela/Calibana mal oblečený biely celotelový trikot a postava Mirandy mala jednoduché biele šaty, evokujúce nevestu. V inscenácii bola živá hudba. Jej autor (Milo Král) mal k dispozícii klavír a dva ľudské hlasy, ktoré použil ako hudobné nástroje. Hudba mala byť magická a mala vytvoriť zvláštnu atmosféru čarovného ostrova. Inscenácia vznikla ako režijno-herecké cvičenie v priestoroch učebne č. 219 v budove na Ventúrskej ulici, pri príležitosti plánovanej účasti VŠMU na shakespeareovskom festivale v Budapešti. Spomienky tvorcov, recenzie, účasť na festivaloch a získané ocenenia (Cena diváka pre Csongora Kassaia na shakespearovskom festivale v Budapešti, Cena diváka na Zlomvaze v Prahe, obidve 1996) svedčia o tom, že z režijno-hereckého cvičenia vznikla pôsobivá a divácky obľúbená inscenácia.

(gp)

Hamlet

23. marca 1996, Reduta

Réžia: Stanislav Herko, úprava: Stanislav Herko, Patrik Lančarič, Charles Marowitz, Rastislav Šesták, dramaturgická spolupráca: Patrik Lančarič, scéna: Branislav Mihálik, kostýmy: Jana Kuttnerová, choreografia záverečnej scény: Juraj Letenay, výber hudby: Kristián Seidmann.

Hamlet – Domagoj Čavčić, Gertrúda – Marika Kecskéssová, Polonius – Bambi (András) Nagy.

Hamlet z roku 1996 vznikol ako cielený príspevok k shakespearovskému festivalu v Budapešti. Zrejme i preto sa v komornom obsadení objavili dvaja herci ovládajúci maďarčinu (Marika Kecskéssová, Bambi Nagy a zahraničný študent Domagoj Čavčić. V kontexte výučby na Divadelnej fakulte, kde sa inscenácie tvorili zvyčajne v rámci jedného ročníka, bolo zloženie tvorivého tímu netradičné. Inscenačný tím bol nielen medzinárodný, ale aj medziročný a medzikatedrový. Podieľali sa na ňom študenti katedry bábkarskej tvorby pod vedením študentov katedry divadelnej réžie a dramaturgie. Neinscenovali však celý text, ale len štvrtý obraz tretieho dejstva. Réžisér a dramaturgovia inšpirovaní zrejme aj „povinne naštudovaným“ prístupom Charlesa Marowitzka k Shakespearovi (bol spolupracovníkom Petra Brooka na sezóne Divadla krutosti v Royal Shakespeare Company v roku 1964) ho koncipovali ako zápisky z Hamletovho denníka. Tento kľúč im umožnil striedať poetiku prežívania a odstupu, lyrické a parodické pasáže, a tak naplno využiť možnosti a dispozície hercov. Hamletov príbeh bol dynamický a vizuálne pôsobivý, no striedali sa v ňom nesúrodé prvky (iluzívne divadlo a bábkarske techniky, psychologické a štylizované herectvo, ale aj interaktivita). Inscenácia by pri dôslednejšej dramaturgii a vytriedení nápadov mohla byť vhodným príspevkom na medzinárodný festival. Do Budapešti však napokon putovala vyzretejšia inscenácia Shakespearovej Búrky v réžii Doda Gombára.

(zp)

„... najsilnejšie pôsobili dve vymyslené rámcové scény. Začiatočná, ktorá znamenala úvod do základných vzťahov nepriateľného trojuholníka Gertrúda – Hamlet – Polónius. Ich hra s fiktívnou loptou, premyslene vystupňovaná, jasne naznačovala, o čo inscenátorom šlo. Všetka energia predstavenia akoby sa zlievala do záverečnej scény, v ktorej syn a matka tancujú svoj „posledný tanec“. Všetko ostatné bola zliatina hudobných, svetelných efektov, fórikov, kde už nič nevedelo prekvapiť.“

(FEKETEOVÁ, Vladislava. In Teatro, roč. 2, 1996, č. 4, s. 16.)

Sen noci svätojánskej / A Midsummer Night's Dream

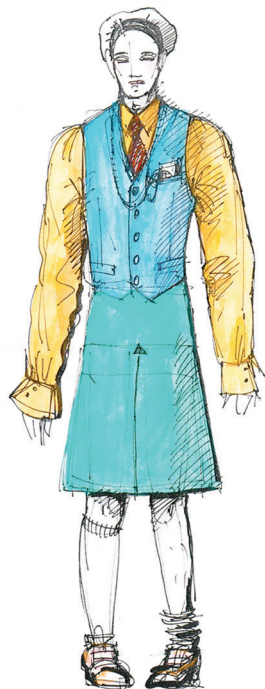
23. november 1998, Kaplnka

Preklad: Pavol Országh Hviezdoslav, Ľubomír Feldek, dramaturgia: Peter Pavlac, scéna a kostýmy: Jana Kuttnerová, réžia: Juraj Šulík, hudba: Frank Zappa.

Hippolyta, Titania, Blach – Ági Gubík, Hermia – Slávka Halčáková, Helena – Helena Krajčiová/Lucia Lužinská, Tezeus – Vladimír Kobielsky, Oberon – Peter Nádasdi, Demetrius, Klbko – Juraj Kemka, Lysander, Mechúr – Róbert Jakab, Egeus, Vázba – Marián Miezga, Puk – Lukáš Latinák.

Inscenácia vznikla ako absolventské predstavenie v akademickom roku 1998/1999. Režisér Juraj Šulík v spolupráci s dramaturgom Petrom Pavlacom vytvorili zaujímavú interpretáciu klasického shakespearovského textu, kde odlišnosť dvoch svetov – reálneho a fantastického – zvýraznili použitím rozdielnych prekladov tohto Shakespearovho diela. Na jednej strane to bol archaický, jazykovo náročný preklad Pavla Országha Hviezdoslava, na druhej moderný a hravý preklad Ľubomíra Feldeka. Už z tohto stretu pramenilo isté napätie. Napätie podporovala aj skutočnosť, že Shakespearova veľkolepá a bujará komédia sa odohrávala na malom javisku so skromným vybavením i skromným počtom hercov. Dominantnou súčasťou scény bola vojenská sieť – symbol prírody, ale i maskovania. Taká bola aj inscenácia – hravá, ale pod povrchom krutá. Priznane divadelná, miestami až antiiluzívna, a napriek tomu sa dotýkala ľudského vnútra. Tvorcovia sa dištancovali od tzv. postmoderných a násilne aktualizovaných postupov, ak nerátame využitie „čarovného“ spreja namiesto zázračnej bylinky. Pracovali najmä s dôslednou analýzou textu a motiváciou konania na scéne. Herecký ročník Martina Hubu a Emílie Vášáryovej (s odborným asistentom Petrom Mankoveckým), predviedol emocionálne nasýtené, expresívne herecké výkony, ktoré dôsledne rešpektovali režijno-dramaturgickú koncepciu. Napätie medzi realitou a snom pomáhali udržať aj kostýmy Jany Kuttnerovej. V realite jednoduché, takmer súčasné univerzálne spoločenské odevy (u dám kostým, u pánov oblek tmavomodrej, resp. sivej farby), vo sne štylizované, prírodné až exoticky ladené, farebné „odevy“ na sporo odetých telách. Vzbudzovali dojem kontrastu medzi pracovným, spoločensky spútaným životom a dovolenkovým, prírodným, uvoľneným a roztopašným svetom (ktorý však môže vyplaviť i zapríčiniť mnohé citové zranenia). Medzi nezabudnuteľné herecké výkony patril groteskný Puk Lukáša Latináka, ktorý už v tomto období potvrdzoval svoj komediálny talent. Inscenácia zaujala na viacerých festivaloch (Encounter 1999 v Brne, Letní Shakespearovské slavnosti 2001 v Prahe) a vyslúžila si aj ocenenie slovenských divadelných kritikov (DOSKY v kategórii objav sezóny 1998/1999). Zaujímavosťou je, že inscenáciu prevzalo do svojho repertoáru Divadlo Astroka-Korzo 90 a štvorica hercov z tohto ročníka (Juraj Kemka, Lukáš Latinák, Marián Miezga a Róbert Jakab) sa k Snu noci svätého Jána vrátili o niekoľko rokov neskôr (2012) v tom istom divadle, no v inom naštudovaní.

(zp)

Macbeth

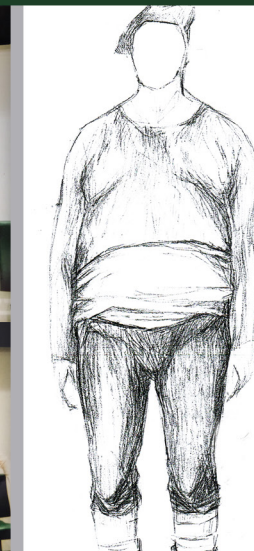
31. marca 1999, Reduta

Preklad: Jozef Kot, Zora Jesenská, úprava: Vladislava Fekete, Lena Šimič a Daniel Bradáč, dramaturgia: Vladislava Fekete, scéna a kostýmy: Ján Kocman, produkcia: Valéria Schulczová, réžia: Lena Šimič.

Duncan – Marián Miezga, Malcolm – Róbert Jakab, Donalbain – Zuzana Golianová, Macbeth – Juraj Kemka, Banquo – Vladimír Kobielsky, Macduff – Peter Nádasdi, Lennox – Lukáš Latinák, Macduffov syn – Zuzana Golianová, Prvá čarodejnica, stotník, vrátnik, prvý vrah, škótsky lekár – Helena Krajčiová, Druhá čarodejnica, sluha, tretí vrah – Agi Gubíková, Tretia čarodejnica, posol, Sayton, druhý vrah – Lucia Lužinská, Lady Macbeth – Slávka Halčáková, Lady Macduff – Agi Gubíková, Komorná – Lucia Lužinská.

Macbeth mal byť po Sne noci svätajánskej druhou shakespearovskou absolventskou inscenáciou v akademickom roku 1998/1999. Hrala sa však iba dva-tri razy pred úzkym okruhom divákov – predovšetkým pedagógov, ktorí mali hodnotiť výkony tvorcov ako školitelia či oponenti. Režisérka Lena Šimič bola nadšená a inšpirovaná viacerými filmovými verziami (Nun, Polanski) a Shakespearovu tragédiu interpretovala s miernym feministickým zafarbením. Podstatnejšia ako Macbeth (v interpretácii Juraja Kemku) bola Lady Macbeth, ktorú stvárnila Slávka Halčáková. Ona a predstaviteľky čarodejníc (Agi Gubíková, Helena Krajčiová, Lucia Lužinská) vytvárali hlavnú dejovú líniu. Jednou z pragmatických príčin, ktoré ovplyvnili koncepciu, mohla byť aj vyťaženosť mužských predstaviteľov v iných projektoch. Okrem problematickej koordinácie skúšok narazila mladá režisérka i na nedostatočné vyjasnenie koncepcie výtvarného riešenia. Kým ona uprednostňovala mystiku a tajomnosť, scénický a kostýmový výtvarník Ján Kocman zvolil ako základ vizuálneho stvárnenia grotesknosť. Muži boli v škótskych kiltoch, čo v kombinácii s ich chudými nohami vyznievalo smiešne. Predstaviteľky čarodejníc mali telá deformované „tukovými“ vypchávkami a z takmer plešatých hláv im trčalo len niekoľko vlasov. Po konzultáciách od tejto podoby kostýmov výtvarník napokon upustil a herečky odel dôstojnejšie – do tmavých úzkych šiat s pláštami. Groteskný ráz skoncentroval do rôzne deformovaných pokrývok hlavy. V riešení scény sa pohral s brechtovským efektom. Odhalil celé povrazisko a fungovanie zákulisia. Nad svetelné rampy umiestnil obrovský kotel, ktorý v príslušnej scéne pred očami divákov spustil na javisko. Svetlo bolo takmer nemenné a vytváralo ponurú atmosféru. Z mnohých tematických línií Shakespearovho diela si tvorcovia vybrali fungovanie vzťahov vplyvných ľudí. Interpretácia sa zameriavala na Macbethovcov ako predstaviteľov úspechu a moci, mladých, ktorí majú celý život pred sebou. Kam sa však dá pohnúť z vrcholu a ako sa na ňom udržať? Hodnotenie inscenácie pedagógmi nebolo jednoznačné. Zdalo sa, že originálny koncepčný vklad a interpretáciu, ktorej podrobnosti zachytáva diplomová práca režisérky (Macbethova reč), ocenili viac teoretici a výtvarníci. Praktickí divadelníci mali obavy z nie celkom zvládnutých a dotiahnutých hereckých kreácií. Paradoxom je, že hoci verejná premiéra bola zrušená, Lena Šimič aj na základe videozáznamu tejto „neexistujúcej“ inscenácie, získala možnosť absolvovať umeleckú rezidenčnú stáž v USA.

(zp)

Márna lásky snaha / Love's Labour's Lost

1. júna 2000, Kaplnka

Preklad: Jozef Kot, Jozef Koleják, úprava: Jozef Koleják, dramaturgia: Uršula Ferenčuková, František Vámoši, scéna: Juraj Gráfel, kostýmy: Eva Rácová, réžia: Jozef Koleják.

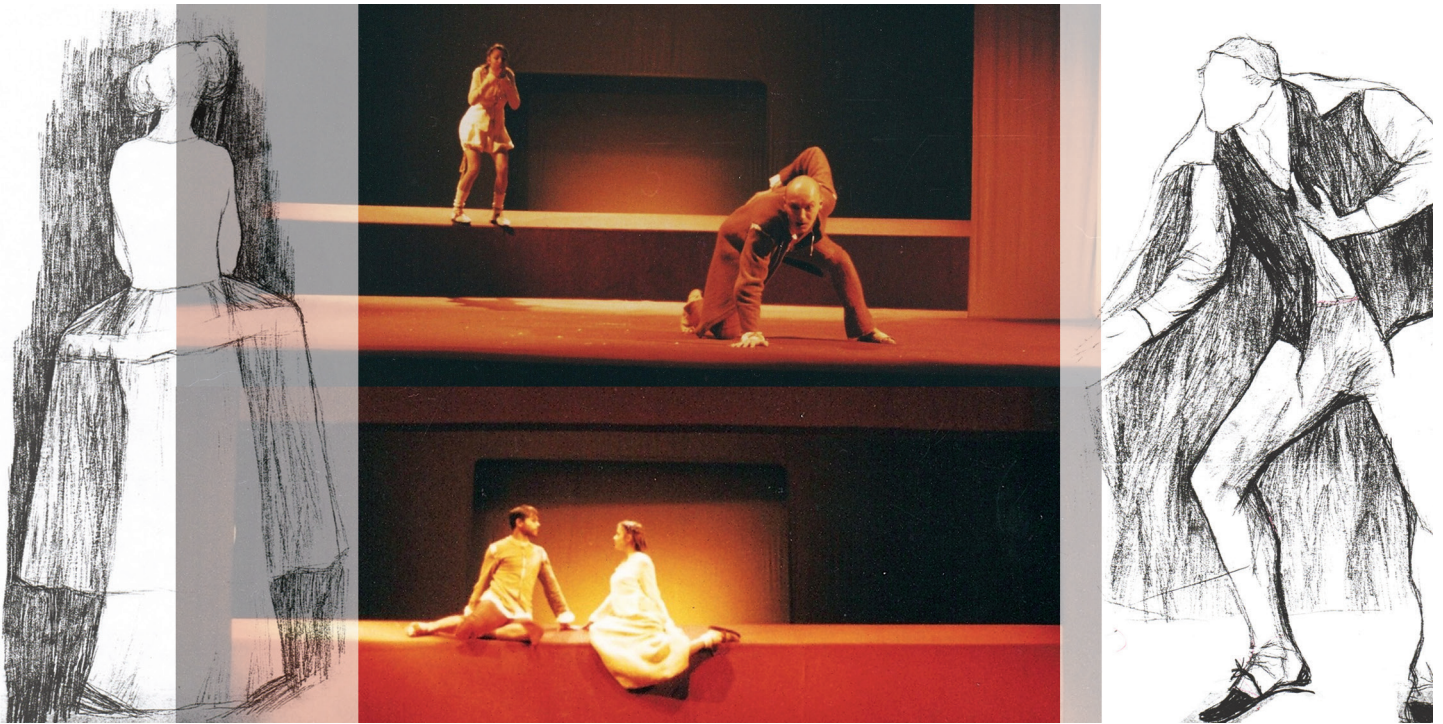
Ferdinand – Kamil Mikulčík, Biron – Marek Gudiak, Longaville – Ondřej Daniš, Dumain – Martin Mňahončák, Boyet – René Janovič, Mercade – František Vámoši (posl. dramaturgie), Don Adriano de Armado – Štefan Richtárech, Holofernes – Jozef Kapec, Ohryzok, šašo, prostáček – Peter Gecík, Francúzska princezná – Emöke Vincze, Rosaline – Monika Michnová (posl. dramaturgie), Maria – Magdaléna Komárová, Katherine – Gabriela Bírová.

V akademickom roku 1999/2000 bol Shakespeare ročníkovým zadáním. Jozef Kolečák si vybral hru Mária lásky snaha v preklade Jozefa Kota. Názov chcel upraviť a použiť vierohodnejší, takpovediac doslovný preklad z anglického jazyka – „Krach ľubostných snáh“. Tvorivý proces bol však už vo finálnej fáze a tento zámer sa nepodarilo uskutočniť. Kolečák okrem Kotovho prekladu pracoval aj s anglickou verziou textu, výkladovým slovníkom o Shakespearovi a Hilského interpretáciou. Konečnou verziou bol nový text v režisérovom preklade: úvodné scény upravil do blankversu a zvyšný text do voľného verša. Napriek všetkým zásahom, pozmeneným podtextom či spôsobu inscenovania, si dielo zachovalo Shakespearovu tému. Inscenácia Mária lásky snaha sa hrávala v priestoroch Kaplnky. Scéna predstavovala akýsi „verejný hudobný pavilón“. Verejný priestor, v ktorom sa odohrávali intímne situácie, o ktorých by (teoreticky) nemal nikto vedieť. Pomyselný hudobný pavilón tvorili staré kožené lavice, aké kedysi bývali vo vlakoch. Dopĺňali ich veľké reproduktory a na nich veľké antické busty. S nimi herci počas inscenácie variabilne pracovali, z reproduktorov si sami púšťali hudbu (skupina Air – vtedajšia aktuálna chill-outová hudba). Keď hrala hudba, niektorá z postáv vstúpila do „okruhu verejnej samoty“. Improvizovane sa pohybovala, v náznaku tancovala, telom vyjadrovala svoj momentálny stav a pocity. Kostýmy boli ukotvené vo vtedajších 90. rokoch. Podčiarkovali charakter postavy či jemne odkazovali na inšpiráciu commedieu dell' arte. Ženské postavy, u Shakespeara tie bystrejšie a dominantnejšie, interpretoval Kolečák ako viditeľne hendikepované. Inscenátori výrazne upravili záver. Dlhé prehovory postáv z neho vyškrtli. Namiesto nich prichádza dramaturg, ktorý celú hru zastaví. Dalo by sa povedať, že Kolečákov Mária lásky snaha citlivo reflektovala vtedajšiu dobu. Režisérovo „čítanie“ Shakespeara neodkrývalo „len“ základné problémy zakódované v dramatickom texte, ale aj vtedajšiu kultúrnu a spoločenskú klímu.

(bs)

„Shakespearovu Mária lásky snahu uvádzajú študenti 3. ročníka herectva a 4. ročníka réžie a dramaturgie ako „príručku bonmotov, na ktoré nemožno zbalit' jednu škaredú princeznú a jej tri rozšafné spoločníčky“. Komédiu o tom, koľko trápnych situácií musí spáchať chlap, kým pochopí, že dostal košom...“

(Oznam o premiére. (at). Shakespearova hra v Kaplnke VŠMU. In Pravda, r. 10, 1. 6. 2000, č. 125, s. 9.)

Troilus a Kressida / Troilus and Cressida

27. novembra 2000, Reduta

Preklad a úprava: Jozef Koleják, Danica Ruppelđtová, Jakub Nvota, kostýmy a scéna: Eva Ráčová, hudba: Kamil Mikulčík, texty piesní: Jakub Nvota, dramaturgia: Jozef Koleják, Danica Ruppelđtová, réžia: Jakub Nvota.

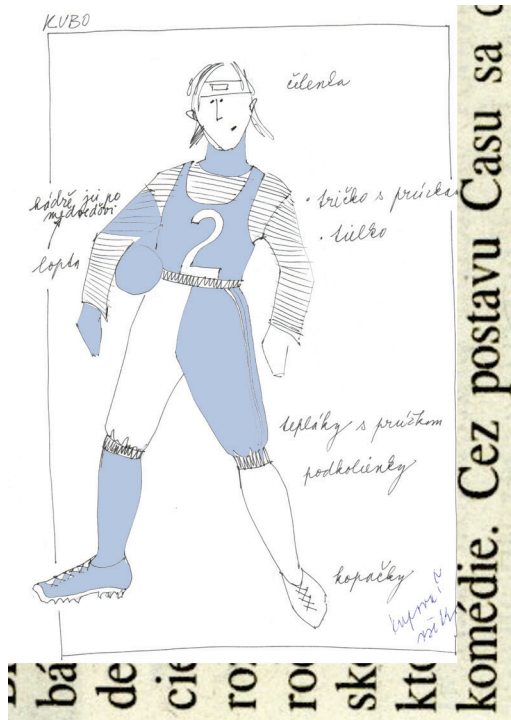
Troilus – Kamil Mikulčík, Pandaros – Robert LučKay/Dušan Cinkota, Kressida – Lucia Gažiová, Paris – Peter Gecík, Helena – Gabika Bírová, Agamemnon – Lucia Hurajová, Patroklos – René Jankovič, Thersites – Marián Amsler, Hector – Martin Mňahončák, Achilles – Jozef Kapec, Aias – Štefan Richtárech, Menelaos – Marek Gudiak, Kasandra – Emöke Vincze, Odysseus – Ondřej Daniš.

Shakespearovu tragédiu Troilus a Kressida z roku 1602 inscenovali na slovenských činoherných javiskách iba raz, a to na pôde Divadelnej fakulty Vysokej školy múzických umení. Mala premiéru 27. novembra 2000 v Redute ako absolventská inscenácia študentov réžie a dramaturgie. Jednoduchú scénu Evy Rábovej vytváral zmnožený obdĺžnikový portál, ktorý pomyselné prehlboval javisko a umocňoval perspektívu. Dolnú časť portálu tvoril priečne položený hranol, akási „vyvýšenina“ uložená po šírke javiska. Slúžil súčasne ako stôl, na ktorom sa pansky hodovalo i tancovalo. Súčasťou scény bola jednofarebná zaťahovacia priesvitná stena. Tvorila oponu či skôr roletu, za ktorou sa skrývali a súčasne (v tieňohre) odhaľovali tajné intrigy či boje. So strohou jednoduchosťou v prírodných farbách kontrastovali farebné kostýmy v dobovom štýle, ale tiež dynamický a živelný prejav hercov sprevádzaný spevom, tancom a živou hudbou (herci hrali na rôzne jednoduché hudobné nástroje: gitara, flauta a pod.). Bujaré výstupy sa striedali s výstupmi v tlmenej a komornejšej atmosfére. V absolventskej inscenácii zaznel tiež nový študentský preklad Jozefa Kolečáka, ktorý zvolnil Shakespearov blankvers. Tento krok pomohol zrozumiteľnosti i hereckému prejavu, na ktorý sa kládol dôraz. Svedčila o tom nielen jednoduchá scénografia, ale i práca s minimom rekvizít. Školská inscenácia predznamenala poetiku Túlavého divadla, ktorého princípálom (hercom i režisérom) je Jakub Nvota. Túlavé divadlo má v repertoári niekoľko vydarených shakespearovských inscenácií, ktoré už názvami prezrádzajú základnú poetiku a prístup k Shakespearovi: Hamlet alebo Nález lebky; Romeo, Júlia a vírus; Othello, škrtič benátsky a pod.

(dg)

„Jakubovi Nvotovi, ktorého režijný rukopis začína slovenský divák čoraz intenzívnejšie spoznávať, sú blízke témy zmarených vzťahov, nešťastných lások, ľudských slabostí a pokleskov. Citlivo skúma človeka z rôznych uhlov pohľadu, situácie na javisku pretkáva jemným pradivom vzťahov s veľkým zmyslom pre detail a kompozíciu obrazu. Herci tak dostali príležitosť vybudovať silné postavy, plné protirečenia, zmietané vlastnými vášňami a zároveň pragmaticky počítajúcimi drobné mince. Podarilo sa im to ako pravým profesionálom a pred divákov predstavili ako skvele zladený tím komikov a tragédov, charakterov a figúrok – mladých ľudí, hrajúcich za seba a o seba.“

(NAGY, Peter. Bez happy endu. In Sme, r. 8, 6. 12. 2000, č. 281, s. 8.)

Zimná rozprávka / The Winter's Tale

30. apríla 2001, Kaplnka

Preklad: Zora Jesenská, dramaturgia: Lucia Máčiková, Katarína Mikulíková, Martin Gazdík, Viktor Kollár, scéna: Juraj Mihálik, kostýmy: Katarína Kovalčíková, hudba: Jakub Kudláč, pohybová spolupráca: Juraj Letenay, réžia: Juraj Nvota.

Leontes, Kubo – Milan Ondřík, Polixenes, Žalárník – Martin Nahálka, Šlachtic, Pastier, Čas – Martin Fratrič, Antigonus, Florizel – Juraj Hrčka, Hermiona, Dorka – Lucia Gažiová, Paulína, Katka – Barbora Mináriková, Camilla, Čas – Kristína Turjanová, Emília, Perdita – Petra Langová.

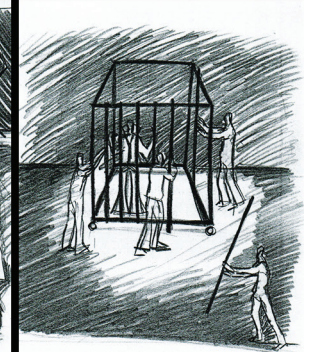
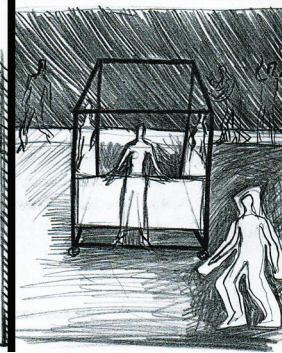
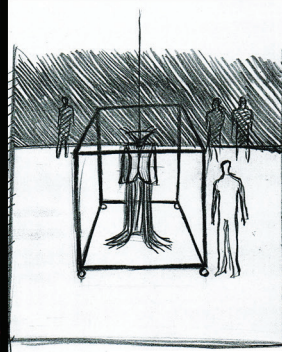
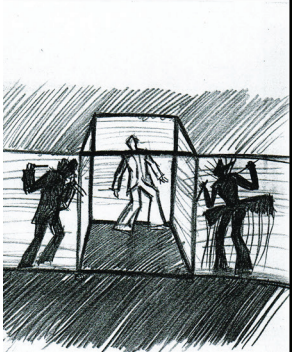
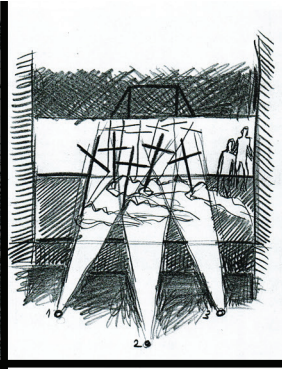
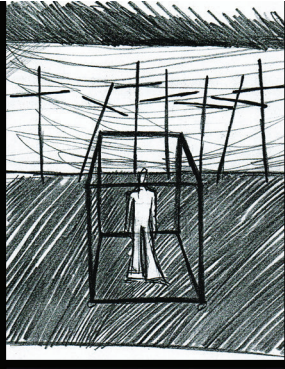
Neskorá Shakespearova romanca je pre inscenátorov výzvou. Spája žáner tragédie a komédie, kombinuje prvky reality a fantázie. Inscenácia Zimnej rozprávky z roku 2001 bola tzv. pedagogickou réžiou Juraja Nvotu. Ten si ako dramaturgov prizval celý kolektív študentov príslušného odboru. Najvýraznejšou úpravou, ktorá bola určujúca pre poetiku diela, bola dopísaná postava Času. Stvárnili ju dvaja herci – muž (Martin Fratrič) a žena (Kristína Turjanová). Tento rámeček umožnil vytvoriť príbeh v príbehu, pohrávať sa s prvkami divadla v divadle a súčasne epickou formou prerozprávať niektoré časti deja. Inšpiráciou pre postavu Času boli Shakespearove Sonety, aspoň tak to naznačuje ich výber v bulletinu k inscenácii. Scénu tvoril veľký pojazdný hranol, ktorý – raz odkrytý, inokedy prikrytý červeným súknom – podľa potreby menil významy. Raz slúžil ako kráľovský trón, inokedy kráľovské lôžko, koráb, ale i bližšie neurčené pohorie v Shakespearovej „Bohémii“. Tvorcovia však geografické umiestnenie deja, ako ho určil autor, nedodrжали. Réžisér Juraj Nvota v inscenácii využil predispozície Milana Ondříka a krajinu definoval goralským nárečím, podobne i konkrétny čas nahradil „nadčasovosťou“. Strihovo jednoduché kostýmy s čistými líniami len náznakovo odkazovali na obdobie renesancie. Kostýmovo bola výrazne odlíšená dvojosobová postava Času. Herec a herečka boli zahalení v čiernych pláštích a svojím prejavom podčiarkovali tragickú atmosféru. Naopak, komickým až groteskným prvkom boli postavy pastiera a jeho syna Kuba, ktorí na proscéniu predvádzali až klaunské výstupy. Inscenácia poskytla priestor predovšetkým hercom na tvorivé „vybláznenie sa“, ale i na stvárnenie náročnejších tragických rolí. Herecký ročník pod vedením Zuzany Kronerovej a Petra Mankoveckého v tejto skúške obstál – živelné a emocionálne herectvo, vydarená úprava a skúsené režijné vedenie pomohli vytvoriť úspešnú inscenáciu, ktorá dôstojne obstála aj na pražskom Zlomvaze 2001, kde bola „záskokom“ za pôvodne plánovanú Márnú lásky snahu v réžii Jozefa Kolečáka.

(rs, zp)

„Dělají sice poněkud lacinou a ukřičenou, ale legraci. Obzvláště syn, ve fotbalistickém trikotu (dvojrole sicilského krále) budí v hledišti hurónský smích.“

„Od dob, kdy existuje Zlomvaz jsme si už zvykli, že VŠMUáci bývají dobří, dosud často nejlepší. Latka je vysoko a nepřekvapil mě tedy jejich herecký um a šarm.“

(Šíma. Zimní pohádka. In Festivalový zpravodaj Zlomvaz-u, 2001.)

Macbeth

10. a 12. marca 2003, Reduta

Preklad: Jozef Kot, úprava: Lukáš Trpišovský, dramaturgia: Lukáš Trpišovský, Martin Kukučka, scéna a kostýmy: Naďa Fecaninová, Petra Štrelingerová, Barbora Šujanská, režia: Martin Kukučka, Lukáš Trpišovský.

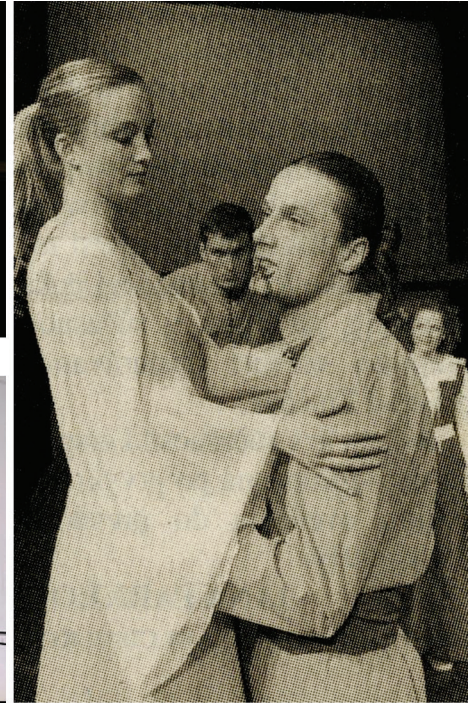
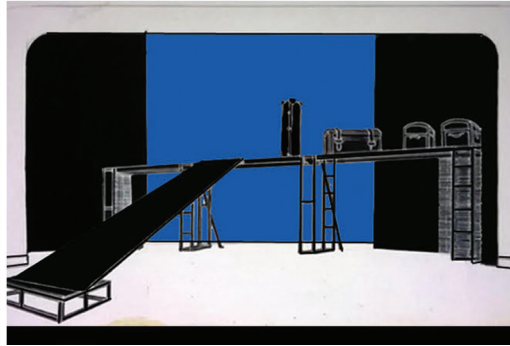
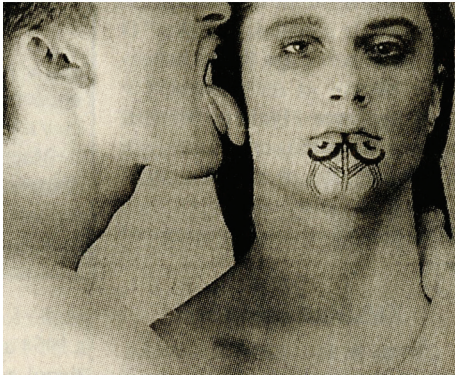
DunCan – Andrej Kováč, MalColm – Henrich Žucha, MacBeth – Martin Žák, BanQuo – Martin Fechter, MacDuff – Alexander Maďar, Lady MacBethová – Linda Petráková, Čarodejnice, Vrahovia, Zjavenia – Lucia Arendášová/Barcziová, Mária Benkovská, Miroslava Pavlíková, Marianna Zemková.

Inscenácia vznikla na základe spolupráce DAMU v Prahe a VŠMU v Bratislave. Jej príprava súvisela s plánovanou účasťou týchto škôl na piatom ročníku medzinárodnej prehliadky tvorby bábkarov krajín V4 s názvom Stretnutie-Setkání-Spotkanie-Találkozás v Nitre. Z DAMU prišli na VŠMU ako hosťujúci režiséri študenti Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský, ktorí už v tom čase tvorili ako tandem pod známou skratkou SKUTR. So študentmi druhého ročníka bábkoherectva na VŠMU našťudovali Shakespearovu tragédiu Macbeth. Dizajn bulletinu aj upravené mená postáv odkazovali na známu fastfoodovú spoločnosť. Tvorcovia Shakespearov text výrazne upravili. Vznikli z neho len akési obrazy alebo, presnejšie povedané, komix. Aj preto bola scéna jednoduchá, dominovala na nej veľká železná kocka z lešenárskych trubiek na kolieskach, ktorá sa podľa potreby posúvala a zároveň sa využívala na tvorbu hudobného/zvukového sprievodu. Celá inscenácia pôsobila mierne surrealisticky. Dôraz bol na svetelných efektoch, animáciách, využíval sa meotar, tieňohra i hudobné či zvukové prvky, ktoré vytvárali samotní herci pomocou svojho tela a možností, ktoré ponúkala scéna. Dôležitý bol rytmus, ktorý bol „nosnou konštrukciou“ celej inscenácie. V kostýmovom riešení výtvarníčky dodržovali obmedzenú farebnosť v tónoch čiernej a červenej. Lady MacBeth bola odetá vo výrazných červených šatách, neskôr doplnených krinolínou, čarodejnice spájali čierne šaty rovnakého strihu. Macbeth a ostatní „mafáni“ boli odetí v čiernych tónoch. Kostýmy boli variabilné a spĺňali rôzne funkcie, slúžili napríklad aj ako plátno na premietanie (šaty čarodejnic). Ženské postavy boli výrazne nalíčené. Veľmi dynamická a vizuálne pôsobivá inscenácia bola akýmsi experimentom s Macbethom. Úskalím, ktoré spochybňovalo celkový výsledok, bol rečový prejav adeptov bábkoherectva. Inscenácia však úspešne reprezentovala VŠMU na Prehliadke divadiel a divadelných škôl krajín V4 Stretnutie-Setkání-Spotkanie-Találkozás v Nitre (2003) a tiež na Zlomvaze v Prahe (2003).

(bs, mg)

„V Čechách sa už vie, že na Katedre alternatívneho a loutkového divadla DAMU študuje režisérsko-dramaturgická dvojica Martin Kukučka a Lukáš Trpišovský...“

(PREDMERSKÝ, Vladimír. Zápisník zo Slovenska. In Loutkář, r. 53, 2003, č. 2, s. 55.)

Othello

11. marca 2004, Reduta

Preklad: Ľubomír Feldek, dramaturgia: Daniel Majling, Roman Benčúrik, hudba: Peter Mankovecký, pohybová spolupráca: Elena Lindtnerová, scéna: Jaroslav Daubrava, Miroslav Daubrava, kostýmy: Lenka Kadlečíková, produkcia: Štefan Kozák, réžia: Michal Vajdička.

Othello – Marek Gejšberg, Jago – Ján Koleník, Desdemona – Elena Spaskovová, Cassio – Ján Lupták, Emília – Karin Antovská Haydu/Lucia Fričová, Rodrigo – Radovan Hudec, Brabantio – Michal Dočolomanský a. h., Montano – Daniel Heriban, Bianca – Gabriela Csinová ml., Kurtizány – Renata Bubniaková, Stanislava Vlčeková, Lucia Kašiarová.

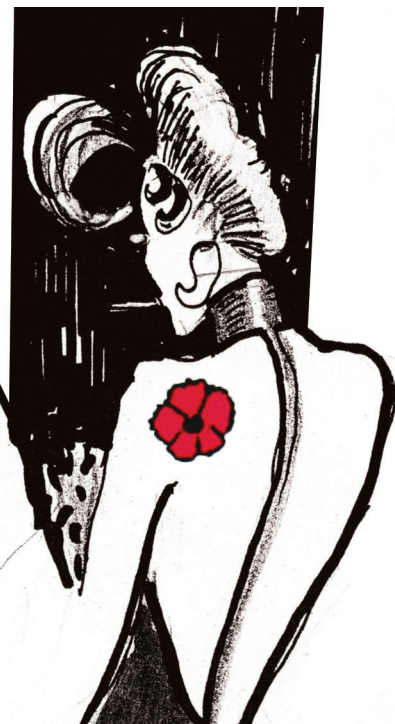
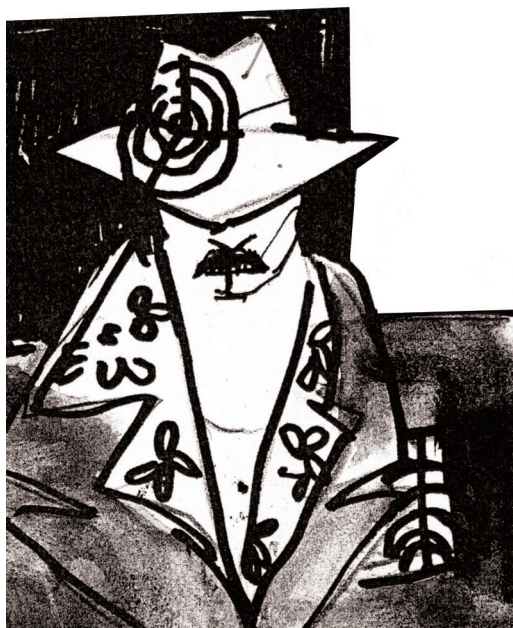
Hlavnou témou Shakespearovho Othella v réžii Michala Vajdičku sa stalo odhalenie Jagových intríg. Motivácia Jaga vo Vajdičkovej režijno-dramaturgickej koncepcii bola založená na orientácii na rovnaké pohlavie – na náklonnosti Jaga k Othellovi. Desdemona nepredstavovala oddanú, čistú a poctivú „klasickú“ hrdinku. Inscenátori ju obdarili nedospelosťou v pejoratívnom slova zmysle. Priveľká detskosť a hravosť znevažovala úprimnú bezhraničnú lásku, čím vytvárala živnú pôdu pre Othellove podozrenia. Scénografický tandem bratov Daubravoucou vytvoril multifunkčnú scénu. Tvorila ju kovová konštrukcia znázorňujúca mólo v prístave (vo výške približne 1,5 m nad javiskom). Pridaním baldachýnov sa premenilo na spálňu Desdemony. Súčasťou scény boli rebríky a šikmá plošina, čo vytváralo priestor na rôzne akrobatické kúsky. Postavy režisér medzi hercov rozdelil tak, aby charakter respektíve typ postavy nekorešpondoval s typom, na ktorý sú herec či herečka prirodzene (vzhľadom či predchádzajúcimi stvárnenými postavami) predurčení. Predstavenie malo tempo postavené na aktivite hercov. Herci naplno využívali možnosti multifunkčnej scénickej konštrukcie na skoky a fyzicky náročné kreácie hraničiace s akrobaciou. Práca tak bola pre hercov mimoriadne náročná. Michal Vajdička totiž popri fyzickom výkone kládol dôraz na logiku a vnútornú motiváciu postáv, ktorá sa premieňala aj do dôslednej práce s jazykom a veršom.

(jk)

„Koleníkov Jago nie je expresívne úlisne falošný, ani prehane chladnokrvne podlý, naopak, je citlivý, príjemný spoločník, striedajúci rôzne herecké polohy v súlade s gradáciou hry. Zo silného Othella urobil svoju hračku nastoľujúcu otázku, akým spôsobom sa mu to podarilo?“ (Eva Baltazarovičová)

„O scéne mal režisér Michal Vajdička už konkrétnu predstavu.“ (Miroslav Daubrava)

„Staviame na situácii. Okolnosti nás musia donútiť hovoriť tak, akoby verš bol náš civilný jazyk.“ (Michal Vajdička)

Sen letnej noci / A Midsummer Night's Dream

18. decembra 2006, Kaplnka

Preklad: Pavol Országh Hviezdoslav, Ľubomír Feldek, réžia: Miroslav Chlpka, dramaturgia: Katarína Fitková, scéna: Matúš Macko, kostýmy: Eva Klinčoková, Katarína Kičová, produkcia: Jana Večerná, Ľubica Melová.

Oberon – Ján Dobrík, Titánia, Hippolyta – Eva Sákalová, Thisbe, Píšťala – Martin Šrámek, Lysander – Miroslav Beňuš, Demetrius – Matúš Krátky, Puk, Filostrates, Barman – Gabriel Tóth, Pyramus, Klbko – Marián Chalány, Hermia – Réka Dersziová, Helena – Michaela Drotárová, Mesiac – Jakub Gogál, Väzba, Stena – Norman Šáro, Pilina, Lev – Pavol Katrinec.

Už samotná zmena názvu *Sen letnej noci* napovedá, že tvorcovia Shakespearov príbeh „vytrhli“ z pôvodnej magickej a mystickej atmosféry a posunuli ho k realite. Dokonca k realite roku 2006. Upozorňuje na to najmä výtvarné spracovanie bulletinu či plagátu, na ktorom dominujú čierno-biele siluety podsvetia – mafián a žena obzvlášť obdarená telesnými vнадami, akoby vystrihnutá z reklamy na nočný podnik či z novodobého komixu. V komixovom duchu „superhrdinov“ boli ladené i kostýmy. Napríklad Oberon sa (podľa kostýmových návrhov) mal v noci zjavovať ako Superman, kostýmu kráľovnej víl (Titanie) zas „kraľoval“ motív srdca – objavoval sa na slnečných okuliaroch, a súčasne bol tvarom kaktusovo pichľavého „popredia“ a „pozadia“ jej vyzývavých šiat. Z protikladov v Shakespearovej komédii, teda z kontrastu bežného a mystického, ľudského a prírodného, ostal kontrast dňa a noci – všedného a vysnívaného. Kontrast denného, teda verejného, konvenčného života a nočného, teda živelného, nespútaného, fantazijného snového opojenia. Po kvalitnej búrlivej noci, tiež v duchu Shakespeara, neprichádza žiadne „tvrdé“ vytriezvenie, ale, naopak, šťastný happy end. *Sen letnej noci* v réžii Miroslava Chlpku bol teda snom mladej divokej, ale súčasne i beztrstnej fantázie.

(os, zp)

„Dvojtvárnosť žitia, ktorá je rozdelená na denné a nočné pravidlá. Šedá zošňurovaná realita, verzus explózia živočíšnej ľudskej prirodzenosti. Cez deň reprezentanti spoločenských konvencií v oblakoch sa v noci menia na polonahých bohov holdujúcich nelegálnym obchodom, sexu a hlavne zábavy. Jedno mesto, dva svety, jedna komunita. A v nej štyria milenci. Majú rovnaký problém, chcú milovať a nie je im to dovolené. Jedni utekajú, druhí ich naháňajú. Pod rúškom noci a jej pravidiel dochádza k omylom a zámenám, ktoré vedú k šialeným zvratom, vtipnému konaniu a absolútnemu žitiu...“

(Bulletin k inscenácii.)

Sen noci svätójánskej / A Midsummer Night's Dream

15. novembra 2010, Divadlo Lab

Preklad: Ľubomír Feldek, Pavol Országh Hviezdoslav, réžia: Michal Vajdička, dramaturgia: Zuzana Birešová, scéna: Ondrej Zachar, kostýmy: Gabriela Paschová, produkcia: Lenka Bartošíková, Lenka Görfölová.

Tezeus, Oberon – Peter Havasi, Hippolita, Titánia – Lukama Mara Maynga N'gueve, Lysander – Juraj Ďuriš, Demetrius – Peter Brajerčík, Hermia – Andrea Sabová, Helena – Ivana Kubáčková, Filostrates, Puk – Michal Režný, Peter Vázba, Prológ, Mesiac – Csilla Tarr(ová), Kubo Klbo, Pyramus – Martin Šalacha, Fero Píšťala, Tisbe – Ivan Petro, Rudo Hoblík, Stena, Lev – Martin Viskup.

Dnes uznávaný profesionálny režisér, vtedy doktorand na VŠMU, Michal Vajdička pripravil v roku 2010 s absolventským hereckým ročníkom inscenáciu Sen noci svätajánskej. Využil moderný preklad Lubomíra Feldeka, ktorý v tzv. „remeselníckej scéne“ ako určitú paródiu vsunul do textu básnický preklad Pavla Országha Hviezdoslava. Inscenačný kľúč spočíval v aktualizácii Shakespearovej komédie pre konkrétne publikum. V inscenácii nájdeme mobilné telefóny, bicykel i fľaškové pivo, ale najmä mladých milencov, ktorí sú pre technológie vzdialení od prírody či prirodzeného inštinktívneho správania. Na druhej strane stoja magické „rozprávkové“ postavy, ktoré vyzerajú i správajú sa prirodzene až animálne, čo umožnilo do inscenácie začleniť fyzicky náročné a miestami až akrobatické výstupy hercov. Kontrast medzi prírodným a ľudským vyjadrovalo aj vizuálne riešenie inscenácie. Scénografiu tvorila biela plachta na zemi – ako podlaha, biela plachta zavesená aj ako zadný horizont (slúžiaci aj ako projekčné plátno), veľká štvorcová obruč z čiernej priehľadnej látky pohybujúca sa hore-dole a závesná hojdacia sieť, v ktorej zaspala kráľovná Titánia. Bielo-čiernu farebnosť scény oživovalo oranžové popadané lístie. Kostýmy (i výber hercov) úzko súviseli s načrtnutým riešením. V danom hereckom ročníku študovala Mara Lukama, zahraničná študentka čiernej pleti. Vajdička k nej ako partnera obsadil Petra Havasiho, študenta maďarskej národnosti snedej pleti, a tak „farba“ i prízvuk odlišovali dvojicu kniežat i lesných vládcov od ostatných. To bolo tiež východiskom pre tvorbu kostýmov. Postavy kniežat boli oblečené v čiernom, zatiaľ čo postavy lesa boli v bielom. „Čierny“ svet ľudí kontrastoval s bielym svetom prírody. Svet fantastických bytostí opticky splynul s bielou scénografiou. V pasážach s farebnou projekciou sa stáva takmer neviditeľným. Podobne boli riešené aj kostýmy mileneckých párov (jemnejší milenecký pár Lysander a Hermia je oblečený v bielom, Demetrius a Helena sú v čiernom). Lesné víly natiahnuté v textilných tuneloch z bielej elastickej látky pripomínali obrovské larvy. Scény spojené s prírodou odlišovala nielen farebnosť, ale aj podfarebenie hudbou. Najrealistickejšiu skupinu postáv tvorili remeselníci vo farebných vzorovaných kostýmoch (kockované košele a pracovné nohavice). Ich výstup mal všetky prvky divadla v divadle vrátane prezliekania na scéne. Vajdičkova inscenácia bola čistá, koncepčne prepracovaná a pre mnohých hercov, často obsadených proti ich prirodzenému typu či naturelu, znamenala úspešne zvládnutú výzvu. Divácky najobľúbenejšou postavou bol Kubo Klbo v interpretácii Martina Šalachu (herec je typovo blízky Jozefovi Kronerovi). Publikum však obľubovalo aj scény výsostne aktuálne (komunikácia formou SMS) či podfarbené „štekľivými“ narážkami. Vajdička i herci však dokázali udržať tieto javy v prijateľnej miere a publiku sa „nepodkladali“. Sen noci svätajánskej reprezentoval VŠMU na viacerých festivaloch (napr. Encounter/Setkání 2011 v Brne), kde získal uznanie aj v radoch odbornej kritiky.

Richard III.

11. a 13. júna 2012, Divadlo Lab

Preklad: Jozef Kot, úprava a réžia: Emil Horváth ml. (pedagóg), dramaturgia: Miriam Kičiňová, hudba: Peter Mankovecký, scéna a kostýmy: Miroslav Král, kostýmy: Ema Terenová, produkcia: Hana Kopkášová, Pavol Pilař, svetelné aranžmán: Jozef Miklós, odborná spolupráca: Ján Gallovič, pohybová spolupráca: Juraj Letenay.

Kráľ Edward IV., Edward, Sir James Tyrrel – Oto Culka, Richard – Anna Nováková, Judit Bárdos, George, Pisár – Lukáš Pavlásek, Richard – Daniel Fischer, Henry, Lord Hastings – Daniel Žulčák, Vojvoda z Buckinghamu – Richard Blumenfeld, Gróf Rivers, Vrah 1 – Pavol Gmuca, Markíz z Dorsetu, Londýnsky mešťanosta, Vrah 2 – Michal Kalafut, Lord Stanley – Jakub Lorencovič, Sir William Catesby – Lukáš Dóza, Elizabeth – Petra Molnárová, Kamila Antalová, Margaret – Dominika Kavaschová, Vojvodkyňa z Yorku – Alexandra Palatínusová, Lady Anne – Anna Nováková, Judit Bárdos, Clarenceova dcéra – Anna Nováková, Clarenceov syn – Judit Bárdos.

Inscenovať historickú hru Richard III. v podmienkach školy môže priniesť rôzne riziká. Shakespearova historická hra má spleť dej, množstvo postáv a súčasne prináša i mnoho tém. Tou ústrednou je cesta k moci a s ňou spojené intrigy, manipulácia či strach. Režisér a dramaturgička pri úprave kládli dôraz na sprehľadnenie a zjednodušenie diela, nie však v zmysle ochudobnenia, ale čitateľnosti pre diváka. Ako inscenačný kľúč využili v Shakespearovom texte zakódovaný princíp hrania a zdania, ktorý v aktualizovanej podobe premietli do témy „masívneho nástupu komediantskej sebaaprežetácie vo všetkých oblastiach nášho spoločenského života“ (ako v bulletine upozorňujú citátom českého teatrológa Milana Lukeša). Princíp hrania, ktorý súčasne divákovi uľahčil orientáciu, využili aj pri obsadzovaní niektorých hercov do viacerých rolí. Herci a herečky podľa možnosti stvárnili úlohy, ktoré mali niečo spoločné, či už charakter, funkciu alebo osud. Príbeh sa tak sprehľadnil a pre diváka i zjednodušil. Inscenácia nadobudla podobu nepretržitého sledu obmieňajúcich sa a stupňujúcich sa expresívnych obrazov. Koncentrácia či pomyselné očistenie na podstatu sa prejavilo aj v scénickom riešení. Javisko bolo takmer prázdne. Lemovali ho len biele textilné šály – s výnimkou jedného červeného. Ich zužujúce sa rozostupy a umiestnenie na okrajoch javiska opticky zvýraznili hĺbku priestoru. Šály sa dali posúvať, čo umožnilo scénu meniť, ale súčasne aj zahaľovať a odhaľovať postavy, či dokonca pomyslene skrývať celé výstupy. V niektorých scénach sa na javisku objavil stôl a stoličky. Z nich – prikrýtych bielou látkou – bol napokon i Richardov trón, symbol moci. Táto moc však bola „zlepená“, neprirodzene vysoká, na pohľad vratká (kreslo bolo umiestnené na stole) a naviac stiahnutá slučkou (aj v metaforickom zmysle) z hrubého povrazu. Kým scéna bola čistá a striedna, kostýmy, najmä mužské, boli expresívne: zväčša čierne, kožené, evokujúce gangsterské podsvetie. Ženy boli odeté v priliehavých šatách výraznej červenej farby. Minimum rekvizít a istá vizuálna strohosť kontrastovali s plnokrvným emocionálnym herectvom, v ktorom sa najvýraznejšie prejavil predstaviteľ hlavnej úlohy Daniel Fischer. Jeho herecký výkon výstižne komentoval podtitul recenzie v Pravde (13. 6. 2012) „... koncert jedného herca pre všetkých divákov“.

Macbeth (Hra o bastardoch) / Macbeth

8. a 9. apríla 2013, Divadlo Lab

Preklad: Jozef Kot, réžia a úprava: Tomáš Procházka, dramaturgia: Pál (Pavol) Száz, scéna: Ľudmila Bubánová, kostýmy: Zuzana Hudáková, výber hudby: Tomáš Procházka, pohybová spolupráca: Sumako Koseki, Stanislava Vlčeková, Marta Poláková, produkcia: Patrícia Kamenická, Veronika Ludrovská.

Macbeth – Tomáš Grega/Šimon Ferstl, Lady Macbeth – Katarína Andrejcová/Michaela Halcinová, Banquo – Tomáš Pokorný/Károly Tóth, Malcolm – Noel Czuczor/Tomáš Turek, Macduff – Kristína Svarinská/Jana Kovalčíková, Kráľ Duncan – Matúš Kvietik, Lennox – Braňo Mosný/Jaroslav Kysel', Ross – Jaroslav Kysel'/Braňo Mosný, Siward – Tomáš Pokorný/Károly Tóth, Menteith – Matúš Kvietik, Prvá čarodejnica – Lucia Molnárová/Dominika Zeleníková, Druhá čarodejnica – Ágnes Jókai/Anna Rakovská, Tretia čarodejnica – Paula Staroňová, Hlas Hekaty – Alexandra Palatinusová.

Macbeth v interpretácii Tomáša Procházku je muž bez veľkých vízií, náhodne vybraný veštbou čarodejníc, ktorému táto vnuknutá predstava prerastie cez hlavu. Interpretačným prínosom bolo zvýraznenie mužsko-ženskej duality. Režisér v inscenácii ukázal, ako muž niekde na dlhej ceste dejinami zlyhal a vládu museli prevziať ženy. Predstavičkami deštruktívneho, temného ženského princípu v inscenácii sú postavy čarodejníc. Jednou zo zmien, ktorá prispela k zdôrazneniu mužsko-ženskej problematiky, bolo obsadenie Macduffa herečkou. Macduff spoločne s Lady Macbeth predstavujú vládu žien a demonštrujú tak už spomínanú krízu mužskej identity. Text v Procházkovej interpretácii prešiel výraznými úpravami. Objavujú sa v ňom repliky z Richarda III., tiež monológ z Hamletmachine, časti z Fausta, ale aj texty z koptských zvitkov nájdených pri Nag Hammádi a v závere odznievajú slová Nietzscheho. Záver hry je upravený aj obsahovo, kráľom sa nestáva Malcolm ale Macduff. Ak zoberieme do úvahy obsadenie tejto postavy herečkou, opäť sa vraciame k zdôrazneniu prevahy žien. Scénu tvoril pieskový kruh, akási aréna, v ktorej sa vykonávajú rituály (veštenie čarodejníc či symbolická kastrácia Banqua). Výraznú líniu v príbehu i jeho vizuálnej stránke tvorilo režisérovo hľadanie pôvodných koreňov divadelnosti. Pracuje s archetypmi, rituálom, vyzdvihuje živelnosť postáv. V inscenácii dominovala prírodná telová farba, ktorú dopĺňali biela a čierna. Objavovala sa aj červená – predovšetkým vo forme symboliky a rituálne prelievanej krvi. V rámci hľadania zdrojov divadelnosti sa tvorcovia inšpirovali aj divadlom butó – umenie pôvodne nazvané ako tanec temnoty, ktorého úlohou je vnárať sa do hĺbok ľudskej duše, skúmať zákutia mysle, jej procesy a povedomie. Typickým (aj pre inscenáciu) je odhalené a namaľované telo, predmety, ktoré sa stávajú symbolmi, expresívny kostým, snovosť a rituálna atmosféra. Do inscenácie tieto prvky vniesla japonská tanečnica Sumako Koseki, s ktorou tvorivý tím spolupracoval.

(jk, ds)

„... z muža sa stalo niečo ako apple systém, od ktorého očakávajú to najlepšie a musí byť ako dostihový koň, ktorý keď zlyhá, tak ho jednoducho zastrelia.“

(Tomáš Procházka v rozhovore s Martinou Mašlárovou. Experimentálny Macbeth je aj o hľadaní samého seba. In Reflektor, 2. 5. 2013, rubrika Reaktor, dostupné online: reflektor.vsmu.sk.)

Zuzana Kollárová: Skrotenie zlej ženy alebo Recept na lásku / Taming of the Shrew

22. apríla 2013, Katedra bábkarskej tvorby (Átrium VŠMU)

Réžia: Zuzana Kollárová, asistent réžie: Lukáš Pavlikovský, scénografia: Katarína Sliacka, asistent scénografie: Karolína Kamenská, Mária Javorková, hudba: Ján Kružliak, produkcia: Lenka Görfölová, Ali Kobielsky.

Umelecká skupina: Vincent – Ján Jozéfek, Cyril – Jozef Štupák, Mišo – Igor Švaňa, Valika – Martina Slobodová, Šarmantné asistentky – Andrea Kramárová, Natália Kajzerová, Oľga Hincová. Z davu prichodia: Pán František – Michal Zeman, Pani Zuzana – Alica Bukovčanová. Samotná inscenácia divadelnej skupiny: Katarína – Alica Bukovčanová, Bianka – Martina Slobodová, Minola – Michal Zeman, Lucentio – Jozef Štupák, Petrucchio – Igor Švaňa. Nasledujúce úlohy mali rozdelené Natália Kaizerová, Andrea Kramárová a Oľga Hincová: Utláčaný mladý muž, Úbohý syn, Stará žena, Čúza, Pytač Juro, Pytač Jožo, Pytač Martin, Kuriérka Jana; Hlava 1, Hlava 2, Hlava 3; Sluha 1, Sluha 2, Sluha 3; fanyanky, svadobčania.

Po divadelnej hre Skrotenie zlej ženy od Wiliama Shakespeara, siahla v akademickom roku 2012/2013 vtedajšia absolventka bábkarskej réžie Zuzana Kollárová, ktorá na inscenácii pracovala s bábkohercami druhého ročníka. Shakespearovu komédiu mala zadanú ako záverečnú ročníkovú prácu. Jej spracovanie sa od pôvodného textu odchýlilo a konečným výsledkom bolo dielo na motívy Shakespeara a jeho Skrotenia zlej ženy, obohatené o úryvky z básní Jána Smreka a Jána Štrassera. Počas tvorivého procesu sa vykryštalizoval tvar vtipnej pouličnej komédie v štýle commedie dell´arte, alebo „reklamná kampaň“, ktorá vám objasní, ako na lásku. Scénu tvoril veľký drevený voz, kde mali herci uložené všetko potrebné na „reklamnú prezentáciu“ – prevleky, transparenty, bábky a ďalšie rekvizity. Voz súčasne slúžil aj ako pódium, kde sa odohrávali jednotlivé výstupy, či už herecké, alebo bábkoherecké. Vďaka variabilite voza si herci vedeli priestor upraviť podľa svojich potrieb. Inscenácia bola interaktívna. Herci si z publika vyberali adeptov (s problémami v láske) – aktérov na spoluprácu. Počas toho, ako herecká skupina radila a predvádzala svoj recept na lásku, komentovala okrem iného aj aktuálnu spoločenskú a kultúrnu situáciu, parodovala rôzne divácky úspešné seriály či životy celebrit. Popri tom všetci hľadali riešenie, ako sa uchýtiť na dobrom mieste po vyštudovaní umeleckého odboru. Spolu s hereckou skupinou kočuje aj ich režisér, ktorý dohliada na hercov a ich výkony, čo patrične komentuje aj počas fajčiarskej pauzy a dáva im pripomienky, čo a ako by mohli zahrať lepšie... Inscenácia mala úspech, zaznamenaných bolo minimálne desať repríz a študenti sa s ňou zúčastnili viacerých festivalov: Prehliadka divadiel a divadelných škôl krajín V4 v Nitre, Bábková Žilina, Gaudeamus Theatrum (Medzinárodný setkání divadelných škôl) v Hradci Králové, Virvar v Košiciach. Na poslednom menovanom získali ocenenie za najlepšie predstavenie festivalu.

(mg, bs)

„Predevším bych ocenila práci s loutkami – postava Kataríny jako trojhlavé saně byla prostě kouzelná.“

(JARÁ, Dana. V Hradci se včera létalo za sluncem, dnes už jen prší. In Divadelní noviny, 24. 6. 2013, dostupné online.)

***Bakalárske projekty na tému Shakespeare – Ofélia, Niečo za niečo /
Bachelor projects inspired by Shakespeare – Ophelia, Measure for Measure***

jún 2013, Divadlo Lab

Ofélia. Réžia, úprava: Mária Froncová, dramaturgia: Jana Smokoňová, scéna a kostýmy: Monika Dlugošová. Účinkujú: Ofélia – Barbora Andrešičová, Hamlet – Pavol Šimun; Laertes – Martin Durkáč; Polónius – Richard Autner.

Niečo za niečo. Réžia, úprava: Jana Smokoňová, dramaturgia: Mária Froncová, scéna a kostýmy: Ema Teren; produkcia: Gréta Nagyová. Účinkujú: Angelo – Richard Autner, Matej Marušin; Claudio – Pavol Šimun; Izabela – Jana Labajová; Lucio – Martin Durkáč; Mariana – Viktória Predanociová; Pompea – Barbora Andrešičová.

V akademickom roku 2013/2014 v záverečnom ročníku bakalárskeho štúdia dostali študenti za úlohu pripraviť inscenáciu na motívy niektorej zo Shakespeareových hier. Kritériami zadania boli vlastná úprava textu, trvanie do 45 minút a čo najjednoduchšie scénické prevedenie (na vlastné náklady študentov). Vznikli tak dva projekty – krátke inscenácie, ktoré mali niekoľko repríz v Divadle Lab. Režisérka Mária Froncová sa rozhodla spracovať motívy z Hamleta ako príbeh mladej Ofélie, ktorý spája životy troch mužov – jej milenca (Hamleta), otca (Polónia) a brata (Laerta). Základom príbehu sa stala „detektívka“, kde Ofélia počas riešenia prípadu, rieši svoju osobnú životnú drámu a voľbu medzi otcom a Hamletom. Druhú líniu tvorí príbeh Hamleta, ktorý postupne, tak ako u Shakespeara, stráca všetko, vrátane samotnej Ofélie. Vizuálnym princípom sa stalo „prostredie zločinu“, ilustrované obrysom mŕtveho tela na zemi, vypočúvacím stolom s neodmysliteľnou lampou a telefónom a páska, ktorá má zabrániť vstupu nepovolaným. Herci účinkovali prevažne v súčasných, takmer civilných kostýmoch. Froncová vytvorila vtipné a divácky úspešné predstavenie, ktoré reprezentovalo VŠMU na medzinárodnom festivale Traverses vo francúzskom Nancy (2013). Jana Smokoňová v inscenácii Niečo za niečo sa sústredila na tragickú líniu Shakespeareovej temnej komédie. Hlavnou tematickou líniou režijnej koncepcie sa stala arogancia moci – egoizmus jednotlivcov a nedotknuteľnosť mocenských inštitúcií. Vzhľadom na požiadavku minimalistickej scénografie sa tvorcovia rozhodli využiť len elementárne prvky a čisté geometrické tvary. Scénografiu tvoril jednoduchý čierny stôl (doska položená na kozách), ktorý rozoberaním a rôznym usporiadaním na scéne naznačoval zmeny prostredia. Predpísaná „prísna jednoduchosť“ umožnila sústredenie na herectvo a text.

(zp)

„Napriek dostatočnej veľkej ploche, napriek súzneniu s ostatnými hercami, môj súcit s príbehom Ofélie neprichádza. Minca má ale vždy dve strany. Možným vysvetlením môže byť aj to, že som cynicky zdevastovaný divák.“

(Pavol Graus, oponentský posudok na bakalársku prácu M. Froncovej)

Búrka / The Tempest

Katedra bábkarskej tvorby DF VŠMU Bratislava / Akadémia umenia Osijek, Chorvátsko, 19. november 2014

*Réžia: Pavol Uher (pedagóg), pedagogická spolupráca: Andrej Pachinger, Elena Lindtnerová, Edita Borsová, Hrvoje Seršić,
scénografia: Hana Ciganová (pedagóg), Enikó Bréda, Miriam Horňáková, Júlia Jurínová, Miroslava Hodásová.*

Prospero – Jakub Malota, Miranda – Mária Guldanová, Ariel – Peter Pavlík, Caliban – Matej Valašík a Robert Mátuš, nymfy – Juliana Svitková, Viera Farbiaková

Projekt Búrka vznikol v spolupráci Katedry bábkarskej tvorby DF VŠMU a Akadémie umenia v Osijeku. Ochota pedagógov i študentov prispela k prekonaniu jazykových i geografických bariér a vznikol medzinárodný projekt. Inscenácia bola súčasťou festivalu Lutkokaz v Osijeku (2014) a tiež reprezentovala slovenskú a chorvátsku akadémiu na medzinárodnom festivale Stretnutie-Setkání-Spotkanie-Találkozás v Nitre (2015). Tvorivý proces prebiehal súčasne, ale nie na jednom mieste. Chorváti sa venovali bábkarskej časti predstavenia a slovenskí študenti VŠMU sa venovali činohernej časti inscenácie a scénografii. V Shakespearovej Búrke našli bábkari na VŠMU priestor pre fantáziu a kreativitu. Scénu tvorila jedna veľká plachta s otvorom v strede, s ktorou herci neustále pracovali a vytvárali z nej more, loď, ostrov, steny a ďalšie prostredia. Po dostatočnom naskúšaní jednotlivých obrazov, navštívili slovenskí študenti Chorvátsko a spoločne spájali vytvorené obrazy do ucelenej inscenácie. Celý proces v sebe niesol obrovskú výzvu, náročnosť na trpezlivosť a schopnosť vnímať načúvať. Dvojazyčnosť sa tiež stala symbolom a súčasne aj prvkom, ktorý dokresľoval Shakespearove myšlienky. Dialógy ponechali tvorcovia ako dvojazyčné. Prebiehali medzi „domorodcami“ – ostrovanmi (VŠMU) a „prišlecami“ – Chorvátmi, ktorí boli predstaviteľmi stroskotanej stratenej milánskej šľachty. Tvorcom tejto inscenácie sa nedá uprieť vynaloženie obrovskej námahy a poctivej práce a ako sa ukázalo, ich odhodlanie tvoriť v netradičných podmienkach prinieslo svoje ovocie.

(zmf)

„Bola to pre mňa výzva. S Chorvátmi nás čakala veľmi dobrá kolektívna práca a súdržný tvorivý proces. Postava Kalibana – netvora bola stvárnená veľmi zaujímavo – hrali ju dvaja herci, ktorí museli byť stále prepojení. Kládlo to nároky najmä na javiskový pohyb. Náročný bol aj Shakespearov jazyk.“ (Jakub Malota, predstaviteľ Prospera)

„Pán Uher text vyškrtal a nechal z neho naozaj len základnú líniu konfliktu. Stroskotanie na ostrove, hľadanie sa, zoznámenie Mirandy s Ferdinandom a odpustenie. Celé to trvalo do päťdesiat minút. Búrka bola otváracím predstavením festivalu, kde sme zažili aj take malé standing ovation.“ (Andrej Pachinger, pedagogické vedenie)

Autori textov: Michaela Gallová (mg), Dáša Godová (dg), Jana Koupilová (jk), Zuzana Malota Freňová (zmf), Gabriela Paschová (gp), Zdenka Pašuthová (zp), Romana Srncová (rs), Olívia Stachová (os), Dávid Šimon (ds), Bibiana Švecová (bs), Bohunka Vaňková (bv)

Autori a zdroje obrazových materiálov:

Jaroslav a Miroslav Daubravovci (*Othello*, 2004), Naďa Fecaninová a Petra Štrelingerová (*Macbeth*, 2003), Dáša Godová (*ShakExperiment*), Juraj Gráfel (*Márna lásky snaha*, 2000), Peter Kelíšek (*Márna lásky snaha*, 2000), Eva Klinčoková a Katarína Kičová (*Sen letnej noci*, 2006), Ján Kocman (*Macbeth*, 1999), Zuzana Kollárová a Ondrej Kollár ml. (*Skrotenie zlej ženy*, 2013), Katarína Kovalčíková (*Zimná rozprávka*, 2001), Jana Kuttnerová (*Sen noci svätajánskej*, 1998), Branislav Mihálik (*Hamlet*, 1996), Michal Michale (*Richard III.*, 2012), Gabriela Paschová (*Sen noci svätajánskej*, 2010), Eva Rácová (*Márna lásky snaha*, 2000; *Troilus a Kressida*, 2000), Anton Sládek (*História VŠMU*), Marek Šulík (*Hamlet*, 1996).

Osobné archívy: Mária Froncová (*Ofélia*, 2013), Jozef Koleják (*Márna lásky snaha*, 2000), Zuzana Kollárová (*Skrotenie zlej ženy*, 2013), Miloslav Král' (*Búrka*, 1996), Jakub Nvota (*Troilus a Kressida*, 2000), Andrej Pachinger (*Búrka*, 2015), Jana Smokoňová (*Niečo za niečo*, 2013).

Archív Divadelného ústavu Bratislava, Divadelné štúdio VŠMU, Knihnica VŠMU.

Ďakujeme autorom a inštitúciám za ústretovosť a láskavé dovolenie použiť obrazové dokumenty.
Ďakujeme tvorcom skúmaných inscenácií a ich divákovi za poskytnutie rozhovorov a informácií.

ShakExperiment

Študentský Shakespeare na Divadelnej fakulte VŠMU

Katalóg k výstave ShakExperiment

**pri príležitosti 400. výročia úmrtia W. Shakespeara
v rámci medzinárodného festivalu divadelných škôl
Istropolitana Project (10. - 15. júna 2016).**

Zostavila a korigovala: Zdenka Pašuthová

Grafický dizajn: Gabriela Paschová

Vydala: Vysoká škola múzických umení v Bratislave, 2016

**Výstava a katalóg vznikli ako súčasť projektu Shakespeare v premenách kultúrnych paradigiem
podporeného grantmi agentúr APVV a KEGA a tvoria sprievodné podujatie
medzinárodnej konferencie Shakespeare in Between (13. – 14. júna, VŠMU Bratislava).**

Garant a hlavný riešiteľ projektu: Jana Wild

Financovanie: KEGA, projekt č. 014VŠMU-4/2016.

VŠ MU

VYSOKÁ
ŠKOLA
MÚZICKÝCH
UMENÍ

© 2016